सर्वोत्कृष्ट संस्थेसाठी कॉमनवेल्थ ऑफ लर्निंगच्या आंतरराष्ट्रीय गुणवत्ता पुरस्काराने दोन वेळा सन्मानित
मनुष्यबळ विकास मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे 'स्वच्छ कॅम्पस रँकिंग 2019' मानांकन प्राप्त

ज्ञानगंगा घरोघरी

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ

(नॅक मानांकित 'अ' श्रेणी)

'ज्ञानगंगोत्री', गोवर्धन, गंगापूर धरणाजवळ, नाशिक - 422 222

वाणिज्य व व्यवस्थापनशास्त्र विद्याशाखा

बी.कॉम. शिक्षणक्रम (G02) : माहितीपुस्तिका

2023-2024

बी. कॉम. शिक्षणक्रम : माहितीपुस्तिका

शिक्षणक्रम संकेतांक (Programme Code) : GO2

अनुक्रमणिका

१. विद्याशाखेचा परिचय ४
२. शिक्षणक्रमाविषयी ४
  २.१ शिक्षणक्रमाची संरचना
  २.२ अध्ययनपद्धती
  २.३ कालावधी
  २.४ माध्यम
  २.५ श्रेयांक
३. प्रथम वर्ष बी.कॉम. ५
  ३.१ अभ्यासक्रम
  ३.२ प्रवेश पात्रता
  ३.३ शिक्षणक्रम शुल्क
  ३.४ मूल्यमापन प्रक्रिया
४. द्वितीय वर्ष बी.कॉम.. ..... ७
  ४.१ अभ्यासक्रम
  ४.२ प्रवेश पात्रता
  ४.३ शिक्षणक्रम शुल्क
  ४.४ थेट द्वितीय वर्ष प्रवेशाबाबत
  ४.५ थेट द्वितीय वर्ष शुल्काबाबत
५. तृतीय वर्ष बी.कॉम. ११
  ५.१ अभ्यासक्रम
  ५.२ प्रवेश पात्रता
  ५.३ शिक्षणक्रम शुल्क
  ५.४ मूल्यमापन प्रक्रिया (द्वितीय व तृतीय वर्ष)
६. Academic Bank of Credits ID तयार करण्याबाबतची सूचना १३
७. नोंदणी प्रक्रिया १३
८. विभागीय केंद्रे १३
९. विशेष सूचना/संपर्कासाठी १४

परिशिष्टे १५

परिशिष्ट १ : Online Admission Process flow for Candidate NOT having 16 Digit P.R.N.
Online Admission Process flow for Candidate who have 16 Digit P.R.N.
परिशिष्ट २ : उमेदवार/अध्ययनार्थी करारनामा
Candidate/Student Agreement at the time of Admission
परिशिष्ट ३ : गरीब विद्यार्थी सहाय्य योजना नियमावली
परिशिष्ट ४ : University Grants Commission Resolution (2004)
परिशिष्ट ५ : G.R. of Equivalency for 10th and 12th
परिशिष्ट ६ : एकापेक्षा अधिक शिक्षणक्रमांना प्रवेश
परिशिष्ट ७ : G.R. of Equivalency
परिशिष्ट ८ : Letter of Recognition from UGC
परिशिष्ट ९ : विद्यार्थी सहायता आणि विद्यार्थी कल्याण योजना
परिशिष्ट १० : Student Corner

विद्यापीठ गीत

एक प्रतिज्ञा असे आमुची ज्ञानाची साधना ।
चिरंतन ज्ञानाची साधना ।
ज्ञान हेच संजीवन साऱ्या जगताच्या जीवना ।। धृ ।।

ज्योत जागवू सुजाणतेची सकलांच्या अंतरी ।
तीच निवारील पटल तमाचे प्रभात सूर्यापरी ।
ज्ञानच देउळ, ज्ञानच दैवत, प्रगतीच्या पूजना ।। १।।

नव्या युगाचा नव्या जगाचा ज्ञान धर्म आहे ।
त्यातच अमुच्या उजळ उद्याचे आश्वासन राहे ।
मुक्त करिल तो परंपरेच्या बंदिघरातुन मना ।। २ ।।

हाच मंत्र नेईल आम्हाला दिव्य भविष्याकडे ।
न्यायनीतीचे पाऊल जेथे भेदाशी ना अडे ।
जे जे मंगल पावन त्याची जेथे आराधना ।। ३ ।।

कुसुमाग्रज

निर्मिती

श्री. विलास बधान
प्रमुख (प्र.), ग्रंथनिर्मिती केंद्र, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक ४२२ २२२

© २०२२, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

- **प्रथम प्रकाशन** : जुलै २०२३
- **प्रकाशक** : श्री. भटूप्रसाद पाटिल, कुलसचिव (प्रभारी), यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक ४२२ २२२

1. विद्याशाखेचा परिचय

मुक्त विद्यापीठाच्या स्थापनेपासून वाणिज्य व व्यवस्थापन विद्याशाखा यशस्वीरित्या कार्यरत आहे. सध्या विद्याशाखेत एक पदवी शिक्षणक्रम, तीन पदविका शिक्षणक्रम आणि दोन पदव्युत्तर पदवी शिक्षणक्रम एम.कॉम व एम.बी.ए. (AICTE मान्यताप्राप्त) राबविले जातात.

उद्दिष्टे

1. सहकार, व्यापार-उद्योग, व्यवस्थापनशास्त्र, इत्यादी क्षेत्रांतील ज्ञानव्यवहाराची जाणकारी प्राप्त करून बहुश्रुतता वाढविणे.
2. कार्यालये, संस्था, कंपन्यांमध्ये प्रशिक्षित मनुष्यबळ उपलब्ध करून देणे.
3. विद्यार्थ्यांना सातत्याने होणाऱ्या सुधारणा व बदलांतील एक सक्षम घटक बनविणे.
4. विद्यार्थ्यांमध्ये उद्योजकता विकास गुण वृद्धिंगत करणे.
5. संशोधन कार्यातून वाणिज्य व व्यवस्थापनशास्त्र प्रगल्भ करणे.
6. शैक्षणिक शिक्षणक्रम व प्रसिद्धीच्या माध्यमातून ज्ञान सर्वदूर पसरविणे.
7. व्यवस्थापक होऊ इच्छुक असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना ज्ञानार्जनाच्या नवीन संधी उपलब्ध करून देणे.
8. समृद्ध जीवन जगण्यासाठी ज्ञानात्मक आधार देणे.

2. शिक्षणक्रमाविषयी

बी.कॉम. पदवी परीक्षेचा शिक्षणक्रम एकूण 108 श्रेयांकांचा आहे. हा शिक्षणक्रम प्रत्येकी 100 गुणांच्या 18 अभ्यासक्रमांमध्ये विभागण्यात आला आहे. दरवर्षी 6 अभ्यासक्रम याप्रमाणे 3 वर्षांत एकूण 18 अभ्यासक्रम अभ्यासावयाचे आहेत.

2.1 शिक्षणक्रमाची संरचना

बी. कॉम. पदवी शिक्षणक्रमातील अभ्यासक्रमांची मांडणी पुढील तीन गटांत करण्यात आली आहे.

वर्ष	*अभ्यासक्रम*	*श्रेयांक*
प्रथम	अधिष्ठान / सक्तीचे	36
द्वितीय	ऐच्छिक / सक्तीचे	36
तृतीय	वैकल्पिक / विशेषीकरण	36
एकूण		108

या तीन वर्षांच्या पदवी शिक्षणक्रमात पहिल्या वर्षी 36, दुसऱ्या वर्षी 36 आणि तिसऱ्या वर्षी 36 श्रेयांकांचे अभ्यासक्रम आहेत. सर्व अभ्यासक्रम पूर्ण करणे विद्यार्थ्यास बंधनकारक आहे.

प्रथम वर्ष (सर्व अभ्यासक्रम सक्तीचे – प्रत्येकी 6 श्रेयांक)

क्र.	*अभ्यासक्रम*	*एकूण संपर्कसत्रे*
1.	(OPN 101) स्वयं-अध्ययन कौशल्यांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम	06
2.	(MAR 102) मराठी भाषेचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम	09
3.	(HEN 101) हिंदी व इंग्रजी या भाषांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम	09
4.	(GKN 101) सामान्य ज्ञान व सामाजिक जाणिवांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम	09
5.	(COM 211) कार्यालयीन व्यवस्थापन	09
6.	(COM 106) वाणिज्यशास्त्र	12

(टीप : हिंदीसाठी 4 व इंग्रजीसाठी 5 संपर्कसत्रे आहेत.)

द्वितीय वर्ष (प्रत्येक अभ्यासक्रम – 6 श्रेयांक)

(अ) सक्तीचे (पाच पेपर्स) अभ्यासक्रम	*संपर्कसत्रे*
(1) (COM 208) हिशेबशास्त्र-1	9
(2) (ECO 201) व्यवसायिक अर्थशास्त्र	9
(3) (COM 210) व्यावसायिक कायदे	9
(4) (MGM 105) व्यवस्थापनशास्त्र	9
(5) (COM 212) व्यवसाय संघटन व प्रशासन	9
(आ) वैकल्पिक (एक पेपर)	
(1) (MGM 224) व्यवस्थापकीय अर्थशास्त्र *किंवा*	9
(2) (MGM 225) व्यवसाय संज्ञापन	9
(इ) ऑडिट कोर्स	
(1) (EVS 201) पर्यावरण अभ्यास	

तृतीय वर्ष (प्रत्येक अभ्यासक्रम 6 श्रेयांक)

(अ) सक्तीचे (चार पेपर्स) – अभ्यासक्रम	*संपर्कसत्रे*
(1) (COM 209) हिशेबशास्त्र-2	9
(2) (COM 220) भारतीय आर्थिक पर्यावरण	9
(3) (COM 221) परिव्यय अंकेक्षण आणि करआकारणी	9
(4) (COM 222) मानव संसाधन व्यवस्थापन	9
(आ) विशेषीकरण कोणताही एक विषय (दोन पेपर्स)	
(1) (COM 306) बँकिंग व फायनान्स – 1	9
(2) (COM 307) बँकिंग व फायनान्स – 2	9
किंवा	
(3) (MGM 308) विपणन व्यवस्थापन – 1	
(4) (MGM 309) विपणन व्यवस्थापन – 2	9

महत्त्वाचे :

(1) पदवी द्वितीय व तृतीय वर्षाच्या गुणांवर दिली जाईल.

(2) तृतीय वर्षास 'विशेषीकरण' गटातून एका विषयाचे दोन पेपर्स घ्यावयाचे आहेत. द्वितीय वर्षास 'वैकल्पिक' (Elective) गटातून एक पेपर निवडायचा आहे.

2.2 अध्ययन पद्धती

ज्या विद्यार्थ्यांना दररोज महाविद्यालयात जाऊन शिक्षण घेता येत नाही; तसेच अध्ययन करण्यासाठी पूर्ण वेळ देता येत नाही, अशा विद्यार्थ्यांसाठी मुक्त विद्यापीठाने स्वतंत्रपणे अध्ययन पद्धती विकसित केली आहे. त्यात पुढील घटकांचा समावेश आहे.

(1) स्वयं-अध्ययनाधिष्ठित पाठ्यपुस्तके.
(2) तज्ज्ञ प्राध्यापकांचे संपर्कसत्रात मार्गदर्शन.
(3) अध्ययन कालांतर्गत मूल्यमापनाची सोय.
(4) आवश्यक तेथे प्रात्यक्षिकांची संधी.
(5) आभासी वर्गाची (Virtual Class Room) वेब रेडिओ 'यशवाणी' उपलब्धता.

या अध्ययन पद्धतीत विद्यार्थ्यांना केवळ अभ्यासक्रमाचा तपशील न देता, त्यावरील अध्ययन साहित्य विद्यापीठाच्या ycmou.digitaluniversity.ac या संकेतस्थळावर pdf स्वरूपात उपलब्ध आहेत. विद्यार्थ्यांनी याचा वापर करावा. पुस्तकांचा संचही देण्यात येतो. प्रवेश शुल्कातच ही अध्ययन पुस्तके देण्यात येतात व ती विद्यार्थ्याला स्वतःकडे कायम ठेवता येतात. ही स्वयं-अध्ययन पुस्तके अन्य पाठ्यपुस्तकांपेक्षा निराळ्या पद्धतीने लिहिलेली असतात. ह्या पाठ्यपुस्तकात एका वाचनात समजावून घेता येईल अशा प्रकारे विषयांची छोट्या छोट्या घटकांत विभागणी केलेली असते. उदाहरणार्थ, उदाहरणे, आलेख, चित्रे, इत्यादींच्या साहाय्याने विषयांची मांडणी सुबोधपणे करण्यात येते. ह्या पुस्तकांची छपाई विद्यार्थ्यांचे अध्ययन सुलभपणे व्हावे या दृष्टीने करण्यात आलेली असते. पाठ्यांशाखाली काही प्रश्न दिलेले असतात, तो तो भाग वाचून झाल्यावर हे प्रश्न विद्यार्थ्याने सोडविल्यास तो भाग आपल्याला कितपत समजला ह्याचा त्याला स्वतःलाच पडताळा घेता येतो. जर त्याला काही प्रश्न सोडविता आले नाहीत, तर त्याने तो भाग पुन्हा वाचून उत्तरे मिळवावयाची असतात. एवढे करूनही काही प्रश्नांची उत्तरे मिळू शकले नाहीत तर ते प्रश्न नोंदवून ठेवावेत व अभ्यासकेंद्रावरील संपर्कसत्रात मार्गदर्शक प्राध्यापकांशी (संमंत्रक - Counsellor) चर्चा करून त्याची उत्तरे मिळविता येतात.

विद्यार्थ्याला आपल्या सोईच्या ठिकाणचे अभ्यासकेंद्र निवडता येते. या अभ्यासकेंद्रावर प्रत्येक अभ्यासक्रमासाठी सामान्यतः सुटीच्या दिवशी वा कार्यालयीन वेळेनंतर संपर्कसत्रे घेण्यात येतात. त्या त्या विषयातील तज्ज्ञ मार्गदर्शक ह्या संपर्कसत्रात विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करतात. मात्र हे मार्गदर्शन केवळ व्याख्यानांच्या स्वरूपाचे असत नाही. मार्गदर्शकाकडून विद्यार्थ्यांच्या प्रश्नांची/शंकांची उत्तरे मिळविणे, कठीण विषयावर चर्चा-परिसंवाद घडवून आणणे, अंतर्गत मूल्यमापनाच्या माध्यमांतून आपल्या प्रगतीविषयी विद्यार्थ्याला माहिती घेता येते. म्हणून संपर्कसत्रांना विद्यार्थ्यांनी उपस्थित राहावे.

विद्यार्थ्याने वरील सर्व अध्ययन सुविधांचा जास्तीत जास्त उपयोग करून घेऊन स्वतःची अभ्यासपद्धती तयार करावी. आपल्याला मिळणारा वेळ लक्षात घेऊन मिळणाऱ्या वेळेचा नियोजनपूर्वक उपयोग करावा. केवळ पाठांतराद्वारे केलेला अभ्यास हा खरा अभ्यास नसून विषयाचे सुस्पष्ट आकलन होणे व त्याचा योग्य ठिकाणी उपयोग करता येणे हे चांगल्या अभ्यासपद्धतीचे मर्म आहे. त्यामुळे प्रात्यक्षिके व सराव यांवर भर देऊन विद्यार्थ्याने अभ्यास करावा अशी अपेक्षा आहे.

2.3 कालावधी

मुक्त शिक्षणपद्धतीत विद्यार्थी काम करताकरता शिक्षण घेत असल्यामुळे अध्ययन-कालावधीबाबत लवचीक धोरण ठेवण्यात आले आहे. त्यामुळे एका वर्षात करावयाचा अभ्यास विद्यार्थी आपल्या सोईने ते वर्ष संपल्यानंतरही करू शकतो. म्हणून हा पदवी शिक्षणक्रम तीन वर्षांचा असला तरी विद्यार्थ्यांस तो आपल्या सोईने आठ वर्षांपर्यंत पूर्ण करण्याची मुभा देण्यात आली आहे. अभ्यास पूर्ण झाल्याची खात्री झाल्यावर परीक्षा देता येण्याची स्वायत्तता विद्यार्थ्याला देण्यात आली आहे. वर्षअखेरीस होणारी परीक्षा अभ्यास पूर्ण झालेला नसल्यास त्याच वेळी देण्याची सक्ती नाही, तसेच वर्षातून दोन वेळा परीक्षेची संधी उपलब्ध असल्याने विद्यार्थी आपल्या सोईने योग्य वेळी परीक्षा देऊ शकतो. समजा आपण प्रथम किंवा द्वितीय वर्षाची अंतिम परीक्षा दिली परंतु एकही अभ्यासक्रम यशस्वीपणे पूर्ण करू शकला नाहीत (म्हणजे 40% गुण) तरी आपणांस द्वितीय /तृतीय वर्षात प्रवेश दिला जाईल. मात्र पहिल्या / दुसऱ्या वर्षाच्या अभ्यासक्रमांची अंतिम परीक्षा पुढे द्यावी लागेल. ह्या लवचीक पद्धतीचा विद्यार्थ्यांनी लाभ घ्यावा व प्रवेश मुदतीत घ्यावा.

2.4 माध्यम

इंग्रजीच्या अभ्यासक्रमाखेरीज इतर सर्व अभ्यासक्रमांसाठी मराठी माध्यम राहील. इंग्रजीखेरीज इतर सर्व अभ्यासक्रमांची पाठ्यपुस्तके, अभ्यासक्रमांचे मार्गदर्शन, गृहपाठ व अंतिम परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिका मराठी भाषेतूनच राहतील. मात्र प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यासाठी मराठी किंवा इंग्रजी भाषेचा वापर करण्याचे स्वातंत्र्य राहील.

2.5 श्रेयांक

सामान्यतः एका अभ्यासक्रमासाठी विद्यार्थ्याला 30 ते 35 घड्याळी तासांचा वेळ लागतो. मुक्त शिक्षणपद्धतीत या अध्ययनतासांचे मापन 'श्रेयांका'च्या परिमाणात केले जाते. 30 ते 35 अध्ययनतासांचा अभ्यास म्हणजे 1 श्रेयांक. या अभ्यासात अध्ययन पुस्तकांचे वाचन, टिपणे काढणे, मनन-चिंतन करणे, प्रश्नोत्तरे लिहिणे, संपर्कसत्रातील मार्गदर्शन, इत्यादींचा समावेश आहे.

सामान्यतः सहा श्रेयांकांचा म्हणजेच 180 ते 200 अध्ययन तासांचा एक अभ्यासक्रम असतो. पदवी परीक्षेसाठी एकूण 108 श्रेयांकांचा अभ्यास पूर्ण करावा लागतो.

3. प्रथम वर्ष बी. कॉम.

3.1 अभ्यासक्रम

(OPN 101) स्वयं-अध्ययन कौशल्यांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक 1 : वाचन व लेखन कौशल्ये
पुस्तक 2 : श्रवण व संभाषण कौशल्ये
पुस्तक 3 : निरीक्षण, ग्रंथालय उपयोजन व स्वयंनिर्देशित अध्ययन

(MAR 102) मराठी भाषेचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक 1 : भाषिक विनिमय : तत्त्व आणि व्यवहार

पुस्तक 2 : मराठीचा भाषिक वापर : कार्यपुस्तिका

पुस्तक 3 : भाषिक सर्जनशीलता : स्वरूप आणि प्रकार

पुस्तक 4 : मराठी भाषेचा सर्जनशील वापर : कार्यपुस्तिका

(HEN 101) हिंदी व इंग्रजी या भाषांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक 1 : हिंदी भाषा का परिचय और उसकी संरचना

पुस्तक 2 : हिंदी भाषा का परिचय और उसकी संरचना : कार्यपुस्तिका

पुस्तक 3 : Foundation Course in English

पुस्तक 4 : Foundation Course in English : Work Book

(GKN 101) सामान्य ज्ञान व सामाजिक जाणिवांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक 1 : विज्ञान-तंत्रज्ञान, पर्यावरण आणि आरोग्य

पुस्तक 2 : विकास : संकल्पना आणि मार्ग

पुस्तक 3 : संज्ञापन क्रांती आणि जैवतंत्रज्ञान

(COM 106) वाणिज्यशास्त्र

पुस्तक 1 : अर्थशास्त्र परिचय व वाणिज्याची उत्क्रांती

पुस्तक 2 : वाणिज्य व्यवहार पद्धती

पुस्तक 3 : लेखापालन

(COM 211) कार्यालयीन व्यवस्थापन

पुस्तक 1 : कार्यालय : रचना व कार्यपद्धती

पुस्तक 2 : कार्यालय संघटना व कर्मचारी व्यवस्थापन

पुस्तक 3 : दप्तर व्यवस्थापन व जनसंपर्क

3.2 प्रवेश पात्रता

खालीलपैकी कोणतीही एक पात्रता पूर्ण असणाऱ्या व्यक्ती :

(1) य.च.म.मुक्त विद्यापीठ पूर्वतयारी शिक्षणक्रम उत्तीर्ण व 1 जुलै रोजी वय वर्षे 18 पूर्ण असणे आवश्यक.

(2) महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळाची इयत्ता बारावी (एच.एस.सी.) किंवा इतर राज्यांतील 12 वी समकक्ष परीक्षा उत्तीर्ण.

(3) 1975 पूर्वीची माध्यमिक शालांत परीक्षा (11 वी) उत्तीर्ण.

(4) एस.एस.सी. उत्तीर्ण झाल्यानंतर सलग किमान 2 वर्षे मुदतीचा सरकारमान्य पदविका/प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम उत्तीर्ण. उदाहरणार्थ, डी.सी.ई, डी.एम.ई., डी.ई.ई., डी.फार्म, डेअरी टेक., टी.डी., ए.टी.डी., एन.सी.टी.व्ही.टी., आय.टी.आय., एम.सी.व्ही.सी.

(5) य. च. म. मुक्त विद्यापीठाचा स्वयं-साहाय्य गट प्रेरक-प्रेरिका शिक्षणक्रम उत्तीर्ण असणारे. [विद्वत परिषद सभा ठराव क्र. बी100/05/41 (बी -1/एफ-173/2005/63) दि. 24/2/05]

(6) AIU ने वेळोवेळी मान्यता दिलेल्या विविध boards च्या एच.एस.सी. किंवा समकक्ष पदवी प्राप्त असलेले सर्व विद्यार्थी.

विशेष सूचना

(1) प्रवेश-अर्जासोबत खालील कागदपत्रे जोडणे अत्यंत आवश्यक आहे.

(अ) शाळा सोडल्याच्या दाखल्याची प्रमाणित सत्यप्रत (Attested photo copy).

(आ) शैक्षणिक पात्रतेबाबतच्या (Attested photo copy) गुण-पत्रकांच्या प्रमाणित सत्यप्रती.

(2) विद्यार्थ्यांनी प्रवेश-अर्जासोबत कोणत्याही प्रमाणपत्राची मूळ प्रत जोडू नये. जोडल्यास विद्यापीठ सदर प्रत/प्रती परत पाठविणार नाही व या संदर्भात पत्रव्यवहार केला जाणार नाही.

3.3 शिक्षणक्रम शुल्क तपशिल

1) बी.कॉम प्रथम वर्ष

प्रथम वर्ष एकूण शिक्षणक्रम शुल्क रु. 2988/- (दोन हजार नऊशे अठ्ठ्याऐंशीमात्र) आहे. त्याची विगतवारी पुढीलप्रमाणे -

विद्यापीठ शुल्क अभ्यासकेंद्र शुल्क	रु. 2488=00 रु. 500=00
एकूण शिक्षणक्रम शुल्क	रु. 2988=00

(अ) संवैधानिक शुल्क (Mandatory Fees)

अ.क्र.	शुल्काचे शीर्षक	शुल्क (रु.)
1.	नोंदणी शुल्क	200=00
2	माहितीपुस्तिका शुल्क	50=00
3.	पात्रता शुल्क	100=00
4.	ओळखपत्र शुल्क	10=00
5.	ई-सुविधा / ई -सर्विसिस शुल्क	60=00
6.	कुलपती ऑफीस इव्हेण्ट शुल्क	38=00
7.	स्पोर्ट शुल्क	50=00
8.	डी एस डब्लू शुल्क	50=00
9.	आपत्ती व्यवस्थापन शुल्क	10=00
10.	ग्रंथालय शुल्क	10=00
11.	एन.एस.एस. शुल्क	10=00
12.	संवाद शुल्क	10=00
13.	विद्यार्थी विमा शुल्क	10=00
	एकुण शुल्क	608=00

(ब) प्रथम वर्ष शुल्क

शिक्षण शुल्क (Tution Fees)	1600=00
परीक्षा शुल्क	780=00
संवैधानिक शुल्क	608=00
एकूण शुल्क रुपये	2988=00

शुल्क भरण्यासंबंधी सूचना –

विद्यार्थ्यांनी अभ्यासकेंद्रावर कोणतेही शुल्क जमा करावयाचे नाही. एकूण शिक्षणक्रम शुल्क रु.2988/- विद्यार्थ्यांनी ऑनलाईन पद्धतीने विद्यापीठाच्या अधिकृत बँक खात्यात जमा करावयाचे आहे. ऑनलाईन पद्धतीशिवाय अन्य कोणत्याही पद्धतीने रक्कम स्वीकारली जाणार नाही.

४. द्वितीय वर्ष बी. कॉम.

4.1 अभ्यासक्रम

पुनर्रचित अभ्यासक्रम जून 2000 पासून सुरू करण्यात आला आहे. यात प्रथम वर्षास सक्तीचा 36 श्रेयांकांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम देण्यात आला आहे. 6 श्रेयांकांचा 1, याप्रमाणे 6 अभ्यासक्रम प्रथम वर्षास आहेत. द्वितीय वर्ष बी.कॉम. वर्गाचा पुनर्रचित अभ्यासक्रम जून 2001 पासून सुरू करण्यात आला आहे आणि तृतीय वर्ष बी.कॉम.चा अभ्यासक्रम जून 2003 पासून सुरू करण्यात आलेला आहे. पुनर्रचित द्वितीय वर्षाच्या अभ्यासक्रमात 5 अनिवार्य व 1 वैकल्पिक अभ्यासक्रम आहे. तर तृतीय वर्ष बी.कॉम.साठी 4 अनिवार्य आणि विशेषीकरणाच्या एका विषयाचे दोन अभ्यासक्रम आहेत. त्यांचा तपशील पुढीलप्रमाणे.

द्वितीय वर्ष बी.कॉम.	*संपर्कसत्रे*
(अ) अनिवार्य/सक्तीचे	
(1) (COM 208) हिशेबशास्त्र - भाग एक	12
(2) (ECO 201) व्यवसाय अर्थशास्त्र	09
(3) (COM 210) व्यावसायिक कायदे	09
(4) (MGM 105) व्यवस्थापन शास्त्र	09
(5) (COM 212) व्यवसाय संघटन व प्रशासन	09
(आ) वैकल्पिक/ऐच्छिक (कोणताही एक)	
(1) (MGM 224) व्यवस्थापकीय अर्थशास्त्र	09
किंवा	
(2) (MGM 225) व्यवसाय संज्ञापन	09
(इ) (EVS 201) ऑडिट कोर्स - पर्यावरण अभ्यास	--

विशेष सूचना

(1) द्वितीय वर्ष बी.कॉम. साठी प्रवेश-अर्ज भरताना माहिती-पुस्तिकेतील अभ्यासक्रमात (√) अशी खूण करावी. तसेच प्रवेश-अर्जात विद्यार्थ्यांनी अभ्यासक्रम संकेतांक व विषयाचे नाव लिहावे.

(2) ऑडिट कोर्स EVS 201 करिताचे अध्ययन साहित्य विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे. त्याचा वापर विद्यार्थ्यांनी करावा. या कोर्सचे छापील साहित्य उपलब्ध होणार नाही, याची नोंद घ्यावी.

द्वितीय वर्ष बी.कॉम. : अभ्यासक्रम

(COM 208) हिशेबशास्त्र – भाग एक

पुस्तक पहिले : बँक जुळवणी पत्रक, व्यापारी विपत्रे आणि घसारा

घटक 1 : बँक जुळवणी पत्रक

घटक 2 : व्यापारी विपत्रे : हुंड्यांचे व्यवहार

घटक 3 : घसारा

पुस्तक दुसरे : भागीदारी लेखे

घटक 4 : भागीदारी

घटक 5 : (अ) : भागीदारीचे अंतिम लेखे (भागीदारीची तेरीज)

(आ) : भागीदारीचे अंतिम लेखे (विविध दुरुस्त्या, तरतुदी किंवा समायोजन)

(इ) : भागीदारी : उत्पादन खाते, व्यापार खाते, नफातोटा खाते आणि ताळेबंद

पुस्तक तिसरे : भागीदारी व अव्यापारी संस्थांचे लेखे

घटक 6 : भागीदाराचा प्रवेशलेखे

घटक 7 : भागीदाराची निवृत्ती

घटक 8 : भागीदारीचे विसर्जन

घटक 9 : अव्यापारी संस्थांचे लेखे

(ECO 201) व्यवसाय अर्थशास्त्र

पुस्तक पहिले : व्यवसाय-संस्था व मागणीचे विश्लेषण

भाग-1

घटक 1 : (अ) : काही मूलभूत संकल्पना : संयंत्र, व्यवसाय-संस्था व उद्योग

(आ) : व्यवसाय-संस्थेची उद्दिष्टे

(इ) : व्यवसाय-संस्थेच्या निर्णय-प्रक्रियेवर प्रभाव पाडणारे घटक

घटक 2 : (अ) : व्यवसाय-संस्थेचे आकारमान : मापन व निर्धारण

(आ) : लघुउद्योग : स्वरूप, महत्त्व आणि समस्या

भाग-2

घटक 1 : (अ): मागणी : संकल्पना आणि स्वरूप

(आ) : मागणीतील बदल आणि मागणी सिद्धान्त

घटक 2 : मागणीची लवचीकता

घटक 3 : भविष्यकालीन मागणीचे पूर्वानुमान

पुस्तक दुसरे : पुरवठा व बाजारातील परिस्थिती

भाग-1

घटक 1 : उत्पादन परिव्यय

घटक 2 : (अ) : उत्पादन परिव्यय आणि उत्पादन

(आ) : 'ना नफा, ना तोटा' उत्पादन बिंदू

घटक 3 : पुरवठ्याची लवचीकता

भाग-2

घटक 1 : (अ) : मूलभूत संकल्पना
(आ) : पूर्ण स्पर्धेतील किंमत निर्धारण

घटक 2 : (अ) : एकाधिकार
(आ) : एकाधिकारयुक्त स्पर्धा

घटक 3 : (अ) : अल्पजनाधिकार
(आ) : किंमत निर्धारणाच्या पद्धती

पुस्तक तिसरे : श्रमबाजार व भांडवल गुंतवणूक

भाग-1

घटक 1 : पूर्ण आणि अपूर्ण स्पर्धा

घटक 2 : वेतन निर्धारण पद्धती

घटक 3 : कामगार संघ

घटक 4 : औद्योगिक विवाद

भाग-2

घटक 1 : (अ) : भांडवल संकल्पनेचा अधिक परिचय
(आ) : भांडवलाच्या मागणीचे विवेचन : नवी गुंतवणूक व पुनःप्रस्थापन
(इ) : व्याजाचे दर आणि गुंतवणुकीसाठी मागणी
(ई) : धोका, अनिश्चितता आणि गुंतवणूकविषयक निर्णय

घटक 2 : (अ) : अंतर्गत आणि बाह्य स्रोत
(आ) : भांडवलबाजार
(इ) : भांडवलपुरवठा करणाऱ्या महत्त्वाच्या संस्था

(COM 210) व्यावसायिक कायदे

पुस्तक पहिले : भारतीय करार व चलनक्षम दस्तऐवज कायदा

घटक 1 : भारतीय करार कायदा 1872 : भाग - 1

घटक 2 : भारतीय करार कायदा 1872 : भाग - 2

घटक 3 : चलनक्षम दस्तऐवज कायदा 1881 : भाग -1

घटक 4 : चलनक्षम दस्तऐवज कायदा 1881 : भाग -2

पुस्तक दुसरे : मालविक्री व कारखाना कायदा

घटक 5 : मालविक्री कायदा 1930 - भाग 1

घटक 6 : मालविक्री कायदा 1930 - भाग 2

घटक 7 : कारखाना कायदा 1948 - भाग 1

घटक 8 : कारखाना कायदा 1948 - भाग 2

पुस्तक तिसरे : औद्योगिक कलह व वेतन कायदा

घटक 9 : औद्योगिक कलह कायदा 1947

घटक 10 : ग्राहक संरक्षण कायदा 1986

घटक 11 : वेतन देण्याचा कायदा 1936

घटक 12 : किमान वेतन कायदा 1948

(MGM 105) व्यवस्थापनशास्त्र

पुस्तक पहिले : व्यवस्थापन व त्याचे स्वरूप

घटक 1 : व्यवस्थापन : अर्थ, महत्त्व, आवश्यकता व वैशिष्ट्ये आणि व्याप्ती

घटक 2 : व्यवस्थापकीय विचारांचा अभ्यास

घटक 3 : व्यवस्थापनाची जबाबदारी आणि व्यवस्थापन

पुस्तक दुसरे : व्यवस्थापन : विकास व कार्ये

घटक 4 : व्यवस्थापन विकास

घटक 5 : व्यवस्थापकीय कार्ये : नियोजन

घटक 6 : व्यवस्थापकीय कार्ये : निर्णय

पुस्तक तिसरे : व्यवस्थापकीय कार्ये

घटक 7 : व्यवस्थापकीय कार्ये : संघटन

घटक 8 : व्यवस्थापकीय कार्ये : संचलन आणि सुसूत्रीकरण

घटक 9 : व्यवस्थापकीय कार्ये : अभिप्रेरण व नियंत्रण

(COM 212) व्यवसाय संघटन व प्रशासन

पुस्तक पहिले : औद्योगिक संघटन, उद्योगाचे स्थानिकीकरण व लघुउद्योग

भाग 1

घटक 1 : औद्योगिक संघटन - प्रकार

घटक 2 : औद्योगिकरणाची प्रक्रिया व ती ठरविणारे घटक

घटक 3 : व्यवसाय संघटन आणि कार्यपद्धती

भाग 2

घटक 1 : स्थानिकीकरण

घटक 2 : विकेंद्रीकरण

घटक 3 : लघुउद्योग : महत्त्व

घटक 4 : लघुउद्योग : धोरण

पुस्तक दुसरे : उद्योग : आकार, संयोग व भांडवल

भाग 1

घटक 1 : उद्योग आकार

घटक 2 : उद्योग वर्गवारी

घटक 3 : भारतातील औद्योगिक संयोग

भाग 2

घटक 1 : औद्योगिक भांडवल व त्याचे नियोजन

घटक 2 : चालू भांडवल व स्थिर भांडवल

घटक 3 : भांडवल उभारण्याच्या विविध पद्धती

घटक 4 : भांडवल पुरविणाऱ्या विविध संस्था

पुस्तक तिसरे : उद्योग संबंध व व्यवस्थापन

भाग 1

घटक 1 : भारतातील औद्योगिक संबंध

घटक 2 : शास्त्रीय व्यवस्थापन

घटक 3 : विवेकीकरण

भाग 2

घटक 1 : कर्मचारी व्यवस्थापन

घटक 2 : विपणन व्यवस्थापन

घटक 3 : वित्तीय व्यवस्थापन

घटक 4 : उत्पादन व्यवस्थापन

(MGM 224) व्यवस्थापकीय अर्थशास्त्र

पुस्तक पहिले : व्यवस्थापकीय अर्थशास्त्रः स्वरूप व संकल्पना

घटक 1 (अ) : व्यवस्थापकीय अर्थशास्त्र : स्वरूप, उद्दिष्टे व व्याप्ती

(आ) : आर्थिक विश्लेषण

(इ) : आर्थिक विश्लेषणाच्या पद्धती

(ई) : मूलभूत संकल्पना

घटक 2 (अ) : व्यवस्थापनविषयक निर्णयांचे स्वरूप

(आ) : व्यवस्थापकीय अर्थशास्त्राची अभ्यासपद्धती

(इ) : काही मूलभूत संकल्पना : संयंत्र, व्यवसाय संस्था व उद्योग

(ई) : व्यवसाय संस्थेचे आकार

(उ) : व्यावसायिक निर्णय

घटक 3 : मागणीची संकल्पना

घटक 4 : मागणीचे विश्लेषण

घटक 5 : मागणीची लवचीकता आणि अंदाज

घटक 6 : मागणीचे पूर्वानुमान

पुस्तक दुसरे : बाजार आणि किंमत निर्धारण

घटक 7 : उत्पादन परिव्यय : संकल्पना, प्रकार आणि वक्र

घटक 8 : उत्पादन फल

घटक 9 : 'ना नफा, ना तोटा' उत्पादन बिंदू

घटक 10 : पुरवठा

घटक 11 : बाजारातील परिस्थिती आणि किंमत-उत्पादन निर्णय

घटक 12 : बाजार संरचनेचे विश्लेषण (1)

घटक 13 : बाजार संरचनेचे विश्लेषण (2)

घटक 14 : किंमत निर्धारणाची तत्त्वे आणि व्यूह

पुस्तक तिसरे : व्यवसायसंस्थेचे सिद्धान्त व गुंतवणूक विश्लेषण

घटक 15 : व्यवसायसंस्था : मूलभूत दृष्टिकोन

घटक 16 : व्यवसायसंस्थेचा वर्तणुकीचा सिद्धांत

घटक 17 : व्यवसायसंस्थेचे व्यवस्थापकीय सिद्धांत

घटक 18 : नफा : संकल्पना व विश्लेषण

घटक 19 : भांडवलाचे अर्थसंकल्पन

घटक 20 : जोखीम, निश्चितता व अनिश्चितता

घटक 21 : सरकारी गुंतवणुकीचे निर्णय

(MGM 225) व्यवसाय संज्ञापन

पुस्तक पहिले : संज्ञापनाची मूलतत्त्वे व माध्यमे

घटक 1 : संदेशप्रक्रिया

घटक 2 : संज्ञापनाची तत्त्वे

घटक 3 : संज्ञापनाची विभिन्न माध्यमे

घटक 4 : संज्ञापनाच्या आधुनिक पद्धती व साधने

पुस्तक दुसरे : लेखी व तोंडी संज्ञापन

घटक 5 : (अ) : लेखी संज्ञापनाचे महत्त्व व प्रकार

(आ) : पत्रलेखनाचे प्रकार

(इ) : अहवाल

घटक 6 : तोंडी संज्ञापन

पुस्तक तिसरे : प्रभावी संज्ञापन आणि मानवी संबंध

घटक 7 : संज्ञापनातील अडथळे

घटक 8 : प्रभावी संज्ञापन

घटक 9 : संज्ञापन आणि मानवी संबंध

घटक 10 : व्यवस्थापकीय कार्यक्षमतेत संज्ञापनाचे महत्त्व

ऑडिट कोर्स

पुस्तक 1 : पर्यावरण अभ्यास

पर्यावरण अभ्यास हा अभ्यासक्रम 4 श्रेयांकांचा असून विद्यार्थ्यांस ऑडिट कोर्स म्हणून घेणे अनिवार्य आहे. सदर अभ्यासक्रमाचे स्वतंत्र पुस्तक देण्यात येईल.

या विषयात किमान 'C' श्रेणी मिळवावी लागेल.

4.2 प्रवेश पात्रता

खालीलपैकी कोणतीही एक पात्रता पूर्ण असणाऱ्या व्यक्ती –

(1) य.च.म.मुक्त विद्यापीठात यापूर्वी प्रथम वर्ष बी.कॉम.ला प्रवेश घेतलेले सर्व विद्यार्थी.

(2) 12वी उत्तीर्णतेनंतर शासनमान्य व मान्यताप्राप्त विद्यापीठातील बी.कॉम. विद्याशाखेतील प्रथम वर्ष पदवी परीक्षा उत्तीर्ण असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना विद्यापीठाच्या सरळ प्रवेशाच्या नियमानुसार द्वितीय वर्षास प्रवेश मिळेल; म्हणजेच मुक्त विद्यापीठाच्या पहिल्या वर्षाच्या सर्व विषयांची (36 श्रेयांकांचे 6 अभ्यासक्रम) त्यास सूट देण्यात येईल. अशा विद्यार्थ्यांनी प्रवेश-अर्जावर सरळ प्रवेश असे स्पष्ट लिहावे आणि प्रथम वर्ष पदवी उत्तीर्ण असल्याची संबंधित विद्यापीठाच्या गुणपत्रकाची प्रमाणित फोटोप्रत जोडणे आवश्यक आहे.

(3) थेट तृतीय वर्ष बी.कॉम. ला प्रवेश दिला जात नाही.

4.3 शिक्षणक्रम शुल्क

द्वितीय वर्ष एकूण शिक्षणक्रम शुल्क रु. 3608/- (तीन हजार सहाशे आठमात्र) आहे. त्याची वर्गवारी पुढीलप्रमाणे -

विद्यापीठ शुल्क अभ्यासकेंद्र शुल्क	रु. 3008=00 रु. 600=00
एकूण शिक्षणक्रम शुल्क	रु. 3608=00

(अ) संवैधानिक शुल्क (Mandatory Fees)

अ.क्र.	शुल्काचे शीर्षक	शुल्क (रु.)
1.	नोंदणी शुल्क	200=00
2	माहितीपुस्तिका शुल्क	50=00
3.	ई-सुविधा / ई -सर्विसेस शुल्क	60=00
4.	कुलपती ऑफीस इव्हेण्ट शुल्क	38=00
5.	स्पोर्ट शुल्क	50=00
6.	डी एसडब्लू शुल्क	50=00
7.	आपत्ती व्यवस्थापन शुल्क	10=00
8.	ग्रंथालय शुल्क	10=00
9.	एन. एस. एस. शुल्क	10=00
10.	संवाद शुल्क	10=00
11.	विद्यार्थी विमा शुल्क	10=00
	एकुण शुल्क	498=00

(ब) द्वितीय वर्ष शुल्क

शिक्षण शुल्क (Tution Fees)	2200=00
परीक्षा शुल्क	910=00
संवैधानिक शुल्क	498=00
एकूण शुल्क रुपये	3608=00

शुल्क भरण्यासंबंधी सूचना -

विद्यार्थ्यांनी अभ्यासकेंद्रावर कोणतेही शुल्क जमा करावयाचे नाही. एकूण शिक्षणक्रम शुल्क रु. 3608/- विद्यार्थ्यांनी ऑनलाईन पद्धतीने विद्यापीठाच्या अधिकृत बँक खात्यात जमा करावयाचे आहे. ऑनलाईन पद्धतीशिवाय अन्य कोणत्याही पद्धतीने रक्कम स्वीकारली जाणार नाही.

4.4 थेट द्वितीय वर्ष प्रवेशाबाबत

थेट प्रवेश नियमानुसार प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना त्यांनी पूर्वी पूर्ण केलेल्या शैक्षणिक कार्याचे मूल्य लक्षात घेऊन त्यांना या विद्यापीठाचा पदवी शिक्षणक्रम पूर्ण करण्यासाठी काही श्रेयांकांची सूट देण्यात येते. याबाबतचा नियम खालीलप्रमाणे आहे.

(1) **द्वितीय वर्ष बी.कॉम. प्रवेशाबाबत :** इतर मान्यताप्राप्त विद्यापीठातील प्रथम वर्ष बी.कॉम. उत्तीर्ण असलेल्या विद्यार्थ्यांना द्वितीय वर्ष बी.कॉम.ला प्रवेश घेता येईल.

(2) तृतीय वर्ष बी.कॉम. ला थेट / सरळ प्रवेश दिला जात नाही.

(अ) थेट प्रवेश-अर्जासोबत जोडावयाची कागदपत्रे

(1) जन्मतारखेचा पुरावा (प्राथमिक / माध्यमिक / उच्च माध्यमिक शाळा सोडल्याचा दाखला अथवा प्रमाणपत्र) सत्यप्रत (Attested photo copy)

(2) अभ्यासकेंद्रावर प्रवेश-अर्ज जमा करतेवळी आपण मूळ गुणपत्रके व मूळ जन्मदाखला आणि त्याच्या झेरॉक्स प्रती अभ्यासकेंद्रात घेऊन जाव्यात. केंद्रप्रमुख किंवा केंद्रसंयोजक मूळ प्रतींवरून फोटो प्रत प्रमाणित करून सही-शिक्का करतील. त्याचवेळी आपण मूळ प्रती परत घेऊन जा. मूळप्रती सांभाळण्याची जबाबदारी अभ्यासकेंद्र किंवा विद्यापीठ मुख्यालयावर राहणार नाही. केंद्रप्रमुख किंवा केंद्रसंयोजक विद्यार्थ्यांच्या अर्जाला प्रमाणित सत्यप्रती जोडतील. त्या गहाळ होणार नाहीत याची काळजी घेण्यात येईल.

माहितीपुस्तिका काळजीपूर्वक वाचल्यानंतरच प्रवेश-अर्ज भरावा. त्यासोबत वर उल्लेखिलेली कागदपत्रे आणि प्रवेशशुल्काची पूर्ण रक्कम विद्यापीठाच्या विहित पद्धतीनेच भरावी.

4.5 थेट द्वितीय वर्ष शुल्काबाबत

थेट द्वितीय वर्ष एकूण शिक्षणक्रम शुल्क रु. 5218/- (पाच हजार दोनशे अठरा मात्र) आहे. त्याची वर्गवारी पुढीलप्रमाणे-

विद्यापीठ शुल्क अभ्यासकेंद्र शुल्क	रु. 4618=00 रु. 600=00
एकूण शिक्षणक्रम शुल्क	रु. 5218=00

(अ) संवैधानिक शुल्क (Mandatory Fees)

अ.क्र.	शुल्काचे शीर्षक	शुल्क (रु.)
1.	नोंदणी शुल्क	200=00
2	माहितीपुस्तिका शुल्क	50=00
3.	पात्रता शुल्क	100=00
4.	ओळखपत्र शुल्क	10=00
5.	ई-सुविधा / ई -सर्विसिस शुल्क	60=00
6.	कुलपती ऑफीस इव्हेण्ट शुल्क	38=00
7.	स्पोर्ट शुल्क	50=00
8.	डी एस डब्लू शुल्क	50=00
9.	आपत्ती व्यवस्थापन शुल्क	10=00
10.	ग्रंथालय शुल्क	10=00
11.	एन.एस.एस. शुल्क	10=00
12.	संवाद शुल्क	10=00
13.	विद्यार्थी विमा शुल्क	10=00
	एकुण शुल्क	608=00

(ब) थेट द्वितीय वर्ष शुल्क

शिक्षण शुल्क (Tution Fees)	2200=00
परीक्षा शुल्क	910=00
संवैधानिक शुल्क	608=00
श्रेयांक संक्रमण शुल्क	1500=00
एकूण शुल्क रुपये	5218=00

शुल्क भरण्यासंबंधी सूचना –

विद्यार्थ्यांनी अभ्यासकेंद्रावर कोणतेही शुल्क जमा करावयाचे नाही. एकूण शिक्षणक्रम शुल्क रु. 5218/– विद्यार्थ्यांनी ऑनलाईन पद्धतीने विद्यापीठाच्या अधिकृत बँक खात्यात जमा करावयाचे आहे. ऑनलाईन पद्धतीशिवाय अन्य कोणत्याही पद्धतीने रक्कम स्वीकारली जाणार नाही.

5. तृतीय वर्ष बी. कॉम.

5.1 अभ्यासक्रम

पुनर्रचित अभ्यासक्रम जून 2000 पासून सुरू करण्यात आला आहे. यात प्रथम वर्षास सक्तीचा 36 श्रेयांकांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम देण्यात आला आहे. 6 श्रेयांकांचा 1, या प्रमाणे 6 अभ्यासक्रम प्रथम वर्षास आहेत. द्वितीय वर्ष बी.कॉम. वर्गाचा पुनर्रचित अभ्यासक्रम जून 2001 पासून सुरू करण्यात आला आहे आणि तृतीय वर्ष बी.कॉम.चा अभ्यासक्रम जून 2003 पासून सुरू करण्यात आलेला आहे. पुनर्रचित द्वितीय वर्षाच्या अभ्यासक्रमात 5 अनिवार्य व 1 वैकल्पिक अभ्यासक्रम आहे. तर तृतीय वर्ष बी.कॉम.साठी 4 अनिवार्य आणि विशेषीकरणाच्या एका विषयाचे दोन अभ्यासक्रम आहेत. त्यांचा तपशील पुढीलप्रमाणे –

तृतीय वर्ष बी.कॉम.	*संपर्कसत्रे*
(अ) अनिवार्य	
(1) (COM 209) हिशेबशास्त्र – भाग दोन	12
(2) (COM 220) भारतीय आर्थिक पर्यावरण	09
(3) (COM 221) परिव्यय अंकेक्षण आणि कर आकारणी	09
(4) (COM 222) मानवी संसाधन	09
(आ) विशेषीकरण (खालीलपैकी एका विषयाचे दोन पेपर्स)	
(1) (COM 306) बँकिंग व फायनान्स – 1	09
(2) (COM 307) बँकिंग व फायनान्स – 2	09
किंवा	
(3) (MGM 308) विपणन व्यवस्थापन – 1	09
(4) (MGM 309) विपणन व्यवस्थापन – 2	09

विशेष सूचना

द्वितीय/तृतीय वर्ष बी.कॉम. साठी प्रवेश-अर्ज भरताना माहिती-पुस्तिकेतील अभ्यासक्रमात (√) अशी खूण करावी. तसेच प्रवेश-अर्जात विद्यार्थ्यांनी अभ्यासक्रम संकेतांक व विषयाचे नाव लिहावे.

तृतीय वर्ष बी.कॉम. : अभ्यासक्रम

(COM 209) हिशेबशास्त्र – भाग दोन

पुस्तक पहिले : गुंतवणूक व कृषी लेखे

गुंतवणूक लेखे, भाडेखरेदी व हप्तेबंद खरेदी पद्धत, कृषी उद्योग लेखे,

पुस्तक दुसरे : प्रमंडळ व विमा प्रमंडळ लेखे

प्रमंडळ लेखे – 1, प्रमंडळ लेखे – 2

पुस्तक तिसरे : बँक प्रमंडळ लेखे

बँक प्रमंडळ लेखे व अंतिम लेखे, विमा प्रमंडळ लेखे व अंतिम लेखे व संगणकीकृत हिशेबशास्त्राची ओळख.

(COM 220) भारतीय आर्थिक पर्यावरण

पुस्तक पहिले : आर्थिक पर्यावरण

घटक 1 : प्रास्ताविक – संकल्पना, घटक, पर्यावरणावर परिणाम करणारे घटक, पर्यावरणाचे प्रकार, पर्यावरण व्यवस्थापन, पर्यावरण–मानव व विकास

घटक 2 : आर्थिक पर्यावरणाचे महत्त्व, भारतीय नियोजनाचे पाच दशकांतील बदलते आर्थिक चित्र

घटक 3: वने, पाणी व ऊर्जा यांच्या विशेष संदर्भात भारतातील नैसर्गिक स्रोत (साधनसामग्री)

पुस्तक दुसरे : कृषी, उद्योग व सेवा क्षेत्र

घटक 4 : शेती – धारणा आकार, जमिनीचा वापर, पीक पद्धती, उत्पादकता, कृषी उत्पादन

घटक 5 : कारखाने – स्वातंत्र्योत्तर काळातील लघू, मध्यम आणि मोठ्या प्रमाणावरील उद्योगांचा औद्योगिक विकास, लघू व मध्यम उद्योगधंदे आणि त्यांच्या समस्यांबाबतीत शासनाचे धोरण

घटक 6 : पायाभूत सुविधांचा विकास

पुस्तक तिसरे : आर्थिक धोरण व नियोजन

घटक 7 : भारतातील आर्थिक धोरणे – नाणेविषयक, वित्तीय आणि परदेशी व्यापार, परदेश सहयोग व बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची भूमिका

घटक 8 : औद्योगिक कामगारासंबंधी शासकीय धोरण, मालकी व व्यवस्थापनातील सहभाग, सार्वजनिक खर्च व सार्वजनिक कर्ज

घटक 9 : भारतीय नियोजन – वैशिष्ट्ये, पंचवार्षिक नियोजनाचे यश व अपयश – मानव संसाधन विकसन – धोरणे व कृती, राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण

(COM 221) परिव्यय, अंकेक्षण आणि कर आकारणी

पुस्तक पहिले : अंकेक्षण

अंकेक्षण/हिशेबतपासणी, चुकांचे व फसवणूक – अपहार – लबाडीचे प्रकार, अंकेक्षणाचे विविध प्रकार/वर्ग, अंकेक्षण कार्यक्रम – अंकेक्षण वही – कार्यपत्रे, अंतर्गत तपासणी, तपासणी व व्हाऊचर तपासणी – संपत्ती व देयतेचे मूल्यमापन व तपासणी, कंपनीचा हिशेब तपासनीस – पात्रता – अपात्रता – नेमणूक.

पुस्तक दुसरे : परिव्यय लेखांकन

परिव्यय लेखांकन परिचय, वित्तीय व परिव्यय लेखांकनातील फरक / भेद, परिव्यय एकक आणि परिव्यय केंद्र, परिव्यय घटक आणि परिव्यय पत्र

पुस्तक तिसरे : आयकर

उत्पन्न कर कायदा 1962, व्याप्ती व उद्दिष्टे, व्याख्या, उत्पन्न,

व्यक्ती, शेती उत्पन्न, सूट उत्पन्न, भांडवली व महसुली प्राप्ती आणि खर्चाच्या संकल्पना

(COM 222) मानवी संसाधन व्यवस्थापन

पुस्तक पहिले : मानव संसाधन

मानव संसाधन व्यवस्थापनाचे स्वरूप आणि व्याप्ती,मानव संसाधन विकसन आणि संघटन, कार्यविश्लेषण

पुस्तक दुसरे : मानव संसाधन नियोजन

मानव संसाधन नियोजन, भरती, निवड, परिचयसत्र आणि कार्यनिर्धारण

पुस्तक तिसरे : मानव संसाधन विकास

प्रशिक्षण व विकसन, कार्यसिद्धी मूल्यमापन आणि कार्य मूल्यमापन

(COM 306) बँकिंग व फायनान्स – 1

पुस्तक पहिले : बँक व्यवसाय

व्यापारी बँका अर्थ आणि कार्ये, बँकिंग व्यवसायाची मूलतत्त्वे आणि ताळेबंद, बँकेमध्ये खाते उघडणे आणि खात्यावरील व्यवहार

पुस्तक दुसरे : बँक व्यवसाय व कायदे

तारण म्हणून स्वीकारण्यात येणारी मालमत्ता आणि तारणाचे प्रकार, भारतातील व्यापारी बँकिंगच्या क्षेत्रातील सुधारणा, बँकिंग व्यवसायाशी संबंधित कायदे

पुस्तक तिसरे : बँकांचे प्रकार

प्रादेशिक ग्रामीण बँका, सहकारी बँका आणि खाजगी बँका, भारतीय रिझर्व बँक

(COM 307) बँकिंग व फायनान्स – 2

पुस्तक पहिले : वित्तीय बाजार

नाणे बाजार, भांडवल बाजार, परकीय चलन बाजार

पुस्तक दुसरे : वित्तीय संस्था – 1

विकास बँका, आंतरराष्ट्रीय वित्तीय संस्था

पुस्तक तिसरे : वित्तीय संस्था – 2

वित्तीय बाजाराशी निगडित असलेल्या संस्था, बँकेतर वित्तीय संस्था, प्रकल्प मूल्यमापन आणि वसुली

(MGM 308) विपणन व्यवस्थापन – 1

पुस्तक पहिले : विपणन

बाजारपेठ आणि विपणन, विपणन पर्यावरण, विपणन व्यवस्थापन आणि नियोजन, बाजारपेठ खंडीकरण आणि लक्ष्य

पुस्तक दुसरे : विपणन मिश्र

विपणन मिश्र, सेवांचे विपणन

पुस्तक तिसरे : विपणन माहिती

विपणन माहिती व्यवस्था, विपणन संशोधन, विपणन नियंत्रण

(MGM 309) विपणन व्यवस्थापन – 2

पुस्तक पहिले : जाहिरात

जाहिरात, जाहिरात मोहीम, जाहिरातीचे संघटन

पुस्तक दुसरे : विक्रयकला

विक्रय अनुमान, विक्रयकला आणि विक्रीवृद्धी, विक्रेता संच व्यवस्थापन

पुस्तक तिसरे : ग्राहक समाधान

ग्राहक वर्तन, ग्राहक समाधान व्यवस्थापन, विपणन अंकेक्षण

5.2 प्रवेश–पात्रता

खालीलपैकी कोणतीही एक पात्रता पूर्ण असणाऱ्या व्यक्ती

य.च.म.मुक्त विद्यापीठात यापूर्वी द्वितीय वर्षात (बी.कॉम.) प्रवेश घेतलेले सर्व विद्यार्थी

5.3 शिक्षणक्रम शुल्क

तृतीय वर्ष एकूण शुल्क रु. 4038/- (चार हजार अडतीस मात्र) आहे. त्याची विगतवारी पुढीलप्रमाणे-

विद्यापीठ शुल्क अभ्यासकेंद्र शुल्क	रु. 3238=00 रु. 800 =00
एकूण शिक्षणक्रम शुल्क	रु. 4038=00

(अ) संवैधानिक शुल्क (Mandatory Fees)

अ.क्र.	शुल्काचे शीर्षक	शुल्क (रु.)
1.	नोंदणी शुल्क	200=00
2	माहितीपुस्तिका शुल्क	50=00
3.	पदवी दान प्रमाणपत्र शुल्क	350=00
4.	अलूम्नी शुल्क	10=00
5.	ई-सुविधा / ई -सर्विसिस शुल्क	60=00
6.	कुलपती ऑफीस इव्हेण्ट शुल्क	38=00
7.	स्पोर्ट शुल्क	50=00
8.	डी एसडब्लू शुल्क	50=00
9.	आपत्ती व्यवस्थापन शुल्क	10=00
10.	ग्रंथालय शुल्क	10=00
11.	एन एस एस शुल्क	10=00
12.	संवाद शुल्क	10=00
13.	विद्यार्थी विमा शुल्क	10=00
	एकुण शुल्क	858=00

(ब) तृतीय वर्ष शुल्क

शिक्षण शुल्क (Tution Fees)	2400=00
परीक्षा शुल्क	780=00
संवैधानिक शुल्क	858=00
एकूण शुल्क रुपये	4038=00

शुल्क भरण्यासंबंधी सूचना –

विद्यार्थ्यांनी अभ्यासकेंद्रावर कोणतेही शुल्क जमा करावयाचे नाही. एकूण शिक्षणक्रम शुल्क रु. 4038/- विद्यार्थ्यांनी ऑनलाईन पद्धतीने विद्यापीठाच्या अधिकृत बँक खात्यात जमा करावयाचे आहे. ऑनलाईन पद्धतीशिवाय अन्य कोणत्याही पद्धतीने रक्कम स्वीकारली जाणार नाही.

5.4 मूल्यमापन प्रक्रिया

अंतर्गत मूल्यमापन

- अंतर्गत मूल्यमापनात प्रत्येक अभ्यासक्रमासाठी २० गुणांचा गृहपाठ देण्यात येईल. प्रत्येकी ५ गुणांचे ४ प्रश्न असतील.
- गृहपाठाचे प्रश्न विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावरून डाऊनलोड करून घ्यावेत आणि ते सोडवून अध्ययन सहाय्यता केंद्रावर जमा करावेत. प्रत्येक अभ्यासक्रमाच्या गृहपाठासाठी प्रत्येकी ५ गुणांचे ४ प्रश्न सोडवावयाचे असतील. अंतर्गत मूल्यमापनासाठीचे (गृहपाठाचे) प्रश्न अध्ययनार्थींनी विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावरून डाऊनलोड करून घ्यायचे आहेत. अंतर्गत मूल्यमापनात उत्तीर्ण होण्याकरिता किमान ४०% गुण मिळविणे अनिवार्य असेल. अंतर्गत मूल्यमापनाअंतर्गत २० पैकी मिळालेले गुण गुणपत्रिकेत स्वतंत्रपणे (CA) दर्शविण्यात येतील. तसेच हे गुण अंतिम परीक्षेत मिळालेल्या गुणांत मिसळून गुणपत्रिकेत एकत्रितपणे दर्शविण्यात येतील.
- अंतर्गत मूल्यमापन व अंतिम मूल्यमापनात प्राप्त केलेल्या गुणांच्या आधारे अंतिम निकाल जाहीर करण्यात येईल.

अंतिम मूल्यमापन

- प्रत्येक अभ्यासक्रमाची ८० गुणांची ३ तास वेळ असणारी अंतिम परीक्षा घेण्यात येईल. प्रत्येक वर्षास प्रती अभ्यासक्रम ८० गुणांची अंतिम परीक्षा असेल. प्रत्येक अभ्यासक्रमास ८० गुणांची एक याप्रमाणे प्रती वर्ष सहा अभ्यासक्रमांकरिता ८० गुणांच्या ६ प्रश्नपत्रिका असतील. प्रत्येक प्रश्नपत्रिकेत २० गुणांचे ४ प्रश्न असतील. प्रत्येक प्रश्नात प्रत्येकी ५ गुणांचे ५ उपप्रश्न असतील. प्रत्येक प्रश्नातील पाचपैकी चार उप–प्रश्न सोडवावयाचे असतील. अध्ययनार्थींना प्रत्येक अभ्यासक्रमात ८० पैकी मिळालेले गुण गुणपत्रिकेत स्वतंत्रपणे (UA) दर्शविण्यात येतील. प्रत्येक अभ्यासक्रमात उत्तीर्ण होण्याकरिता किमान ४०% गुण मिळविणे अनिवार्य असेल.

6. Academic Bank of Credits ID तयार करण्याबाबतची सूचना

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 नुसार आपणास Academic Bank of Credits ID तयार करणे अनिवार्य आहे. आपण प्राप्त केलेले प्रमाणपत्र, पदविका, पदवीची माहिती Digi Locker (ABC-NAD) वर भरावी लागणार आहे. त्याशिवाय इतर अभ्यासक्रमासाठी क्रेडीट ट्रान्सफर करता येणार नाही. आपणास Academic Bank of Credits ID नोंदणी http://www.abc.gov.in या पोर्टलवर करता येईल किंवा आपल्या विद्यापीठाच्या www.ycmou.ac.in या वेबसाइटला भेट द्या. या वेबसाइटवरील student zone या बटनला क्लिक करा. यातील Academic Bank of Credits ID वर क्लिक केल्यानंतर Academic Bank of Credits ID तयार करण्यासंबंधित माहिती व PPT सादरीकरण आपणासाठी वेबसाइटवर उपलब्ध केलेले आहे.

महत्वाची सूचना : प्रथम, द्वितीय आणि तृतीय वर्षाला प्रवेशीत झालेल्या सर्व विद्यार्थ्यांना छापील अध्ययन साहित्य परिक्षेपूर्वीच आपापल्या अभ्यास केंद्रावरून घेऊन जावे. निकाल जाहीर झाल्यानंतर अध्ययन साहित्य नेलेले नसल्यास त्यावर विद्यार्थ्याचा हक्क असणार नाही.

7. नोंदणी प्रक्रिया

(1) विद्यार्थ्यांनी विद्यापीठाने निर्धारित केलेल्या ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रियेप्रमाणे नोंदणी प्रक्रिया पूर्ण करावी.

(2) ऑनलाईन नोंदणी प्रक्रिया पूर्ण झाल्यानंतर मिळालेली पावती अभ्यासकेंद्रावर दाखवून आपला प्रवेश निश्चित करावा.

8. विभागीय केंद्रे

(1) अमरावती : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे अमरावती विभागीय केंद्र, व्ही.एम.व्ही. ते वलगाव रोड, पोस्ट व्ही.एम.व्ही. अमरावती – 444 604
☎ : (0721) 2531445 / 2531210
फॅक्स : (0721) 2531444

(2) औरंगाबाद : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे औरंगाबाद विभागीय केंद्र सर्व्हे नं. 41, सैनिकी मुलांच्या वसतिगृहाच्या पूर्वेस नंदनवन कॉलनी, छावणी,औरंगाबाद – 431 002
☎: (0240) 2371077 / 2371066
फॅक्स : (0240) 2371088

(3) मुंबई : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे मुंबई विभागीय केंद्र द्वारा : जगन्नाश शंकरशेठ म.न.पा.ची मराठी शाळा, दुसरा मजला, फ्रेअर ब्रीज (साऊथ) नाना चौक, ग्रँट रोड (प.), मुंबई – 400 007
☎: (022) 23874180 / 23874183 / 23874177 फॅक्स : (022) 23874187

(4) नागपूर : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नागपूर विभागीय केंद्र रावबहादूर डी., लक्ष्मीनारायण बंगला विद्यापीठ क्रीडा परिसर, लॉ कॉलेज कँपस रविनगर चौक, नागपूर – 440 001
☎: (0712) 2553724 /25
फॅक्स : (0712) 2553725

(5) नाशिक : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नाशिक विभागीय केंद्र, नाशिक महानगरपालिकेची जुनी इमारत, दुसरा मजला नवीन पंडित कॉलनी, नाशिक –422 002
☎ : (0253) 2317063
फॅक्स : (0253) 2576756

(6) पुणे : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे पुणे विभागीय केंद्र शाहीर अण्णाभाऊ साठे प्रशालागृह, महापालिका शाळा क्र.5 (मुलांची), 654, सदाशिव पेठ हौदासमोर, कुमठेकर मार्ग, पुणे –411 030
☎: (020)24457914 फॅक्स : (020) 24491107

(7) कोल्हापूर : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे कोल्हापूर विभागीय केंद्र
शिवाजी विद्यापीठ परिसर पोस्ट ऑफीसजवळ
विद्यानगर, कोल्हापूर - 416 004
☎ : (0231) 2607022 फॅक्स : (0231) 2607023

(8) नांदेड : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नांदेड विभागीय केंद्र
स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ क्रीडा इमारत
नांदेड - 421 606
☎ : (02462) 229940 / 283038
फॅक्स : (02462) 229950

9. विशेष सूचना / संपर्कासाठी

(अ) प्रवेश-अर्ज भरण्यासंबंधीच्या सूचना

01. प्रवेश-अर्ज भरण्यापूर्वी विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध असलेली माहितीपुस्तिका वाचावी.

02. प्रवेश-अर्जातील सर्व माहिती पूर्ण भरावी.

03. मुदतीनंतर आलेल्या प्रवेश-अर्जांचा विचार केला जाणार नाही.

04. विद्यापीठाकडून मिळालेले ओळखपत्र हरविल्यास रु. 15 आणि गुणपत्रक हरविल्यास रु. 50 (एकत्रित गुणपत्रक रु. 100/-) भरून दुसरी प्रत मिळेल. त्यासाठी शुल्काबरोबर आपले नाव, नोंदणी क्रमांक, वर्ग व अभ्यासकेंद्र ही माहिती कळविणे आवश्यक आहे. ही रक्कम डी.डी.ने पाठवावी. गुणपत्रकासाठी रु. 50/- अथवा रु. 100/- च्या बॉण्ड पेपरवर प्रतिज्ञापत्र (Affidavit) सादर करणे आवश्यक आहे.

(5) प्रवेश प्रक्रियेचे वेळापत्रक स्वतंत्रपणे विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्यात येईल. त्यानुसार विहित कालावधीत प्रवेश घेणे अनिवार्य आहे. संकेतस्थळावरील प्रवेश लिंक बंद झाल्यावर ऑनलाईन प्रवेशप्रक्रिया बंद होईल.

(6) ऑनलाईन व्यतिरिक्त इतर पद्धतीने प्रवेश होणार नाहीत.

(आ) अभ्यासकेंद्रासंबंधीच्या सूचना

01. प्रवेशाची मुदत संपल्यानंतर संपर्कसत्रे केव्हा सुरू करण्यात येतील, त्यासंबंधी अभ्यासकेंद्रावर जाऊन वेळापत्रक पाहावे. ओळखपत्रावर अभ्यासकेंद्र प्रमुखांची स्वाक्षरी व शिक्का घ्यावा. अभ्यासकेंद्रात येताना व परीक्षेच्या वेळी ओळखपत्र असणे आवश्यक आहे.

02. विद्यापीठाने स्थापन केलेल्या अभ्यासकेंद्राव्यतिरिक्त अन्य कोणत्याही खाजगी संस्था किंवा शिकवणी वर्गांना (क्लास) विद्यापीठाची मान्यता नाही. अशा संस्थेत किंवा 'क्लास' मध्ये प्रवेश घेतल्यास किंवा जादा शुल्क भरल्यास विद्यापीठ जबाबदार असणार नाही.

03. अभ्यासकेंद्राशी सतत संपर्क ठेवणे आपल्या हिताचे आहे. पत्रव्यवहाराद्वारे आपणास माहिती न मिळाल्यास केंद्रावर माहिती मिळू शकेल.

04. विद्यापीठाने केलेल्या नियोजनाप्रमाणे अंतिम परीक्षा अभ्यासकेंद्रावर घेण्यात येतात, त्यात बदल केला जात नाही.

05. विद्यापीठाकडून गृहपाठ अभ्यासकेंद्रामार्फत दिले जातील. ते केवळ अभ्यासाच्या सरावासाठी आहेत. त्यांची उत्तरे लिहून पाहा. काही अडचणी असल्यास संबंधित अभ्यासक्रमाच्या मार्गदर्शक-अध्यापकांकडून मार्गदर्शन घ्यावे.

06. अभ्यासकेंद्रावर पुरेशी विद्यार्थी नोंदणी झाली नसल्यास विद्यार्थ्यांना जवळच्या केंद्रावर संपर्कसत्र व परीक्षेस वर्ग (ढीरपीषशी) करण्यात येईल.

07. प्रथम वर्षाला ज्या नावाने प्रवेश घेतलेला आहे, त्याच नावाने पदवी प्रमाणपत्र मिळेल. त्यात बदल होणार नाही याची कृपया नोंद घ्यावी.

(इ) विद्यापीठाचे मुख्यालय

'ज्ञानगंगोत्री परिसर', गंगापूर धरणाजवळ, गोवर्धन, नाशिक - 422222.
☎ : (0253) 2231714, 2231715, 2230227.

विद्यार्थ्यांना विद्यापीठाच्या नाशिक येथील कार्यालयात यावयाचे असेल तर अशोकस्तंभ बसस्टॉपवर सकाळी 9.30 व सायंकाळी 5.00 वाजता बसेस उपलब्ध आहेत. अशोकस्तंभ मध्यवर्ती बस (जुने सी.बी.एस.) स्थानकापासून जवळ आहे.

विद्यापीठ व विभागीय केंद्र यांच्या कार्यालयीन वेळा पुढीलप्रमाणे आहेत -

- सकाळी 10.00 ते सायंकाळी 5.45
  (दुपारी 1.30 ते 2 सुटी)
- रविवार, प्रत्येक महिन्याचा पहिला व तिसरा शनिवार आणि शासकीय सुटीच्या दिवशी वरील कार्यालये बंद राहतील.

विशेष अडचणींबाबत संपर्क

1. माहितीपुस्तिका, प्रवेश-अर्ज, अभ्यासकेंद्र अडचणी :
   (अ) विभागीय संचालक, विभागीय केंद्र
   (ब) प्रमुख, नोंदणी कक्ष, विद्यापीठ मुख्यालय, नाशिक
   (क) संचालक, विद्यार्थी सेवा विभाग, विद्यापीठ मुख्यालय, नाशिक

2. अभ्यासक्रम (विषय) यांतील अडचणी :
   संचालक, वाणिज्य व व्यवस्थापनशास्त्र विद्याशाखा
   दूरध्वनी - (0253) 2231475

3. नोंदणी, नोंदणी क्रमांक, पत्ताबदल, केंद्रबदल :
   (अ) संबंधित विभागीय केंद्र
   (ब) प्रमुख, नोंदणी कक्ष, विद्यापीठ मुख्यालय
   (क) संचालक, विद्यार्थी सेवा विभाग, विद्यापीठ मुख्यालय

4. परीक्षा, परीक्षा-अर्ज, परीक्षा क्रमांक , निकाल, पदवी प्रमाणपत्र, इत्यादी
   उपकुलसचिव, परीक्षा कक्ष, युनिट 1
   दूरध्वनी - (0253) 2230716

5. अध्ययन-साहित्य, पुस्तके, कार्यपुस्तिका, इत्यादी :
   भांडार व्यवस्थापक, भांडार व जावक कक्ष
   दूरध्वनी - (0253) 2230107

परिशिष्ट १ : नोंदणी प्रक्रिया प्रवाहदर्शिका

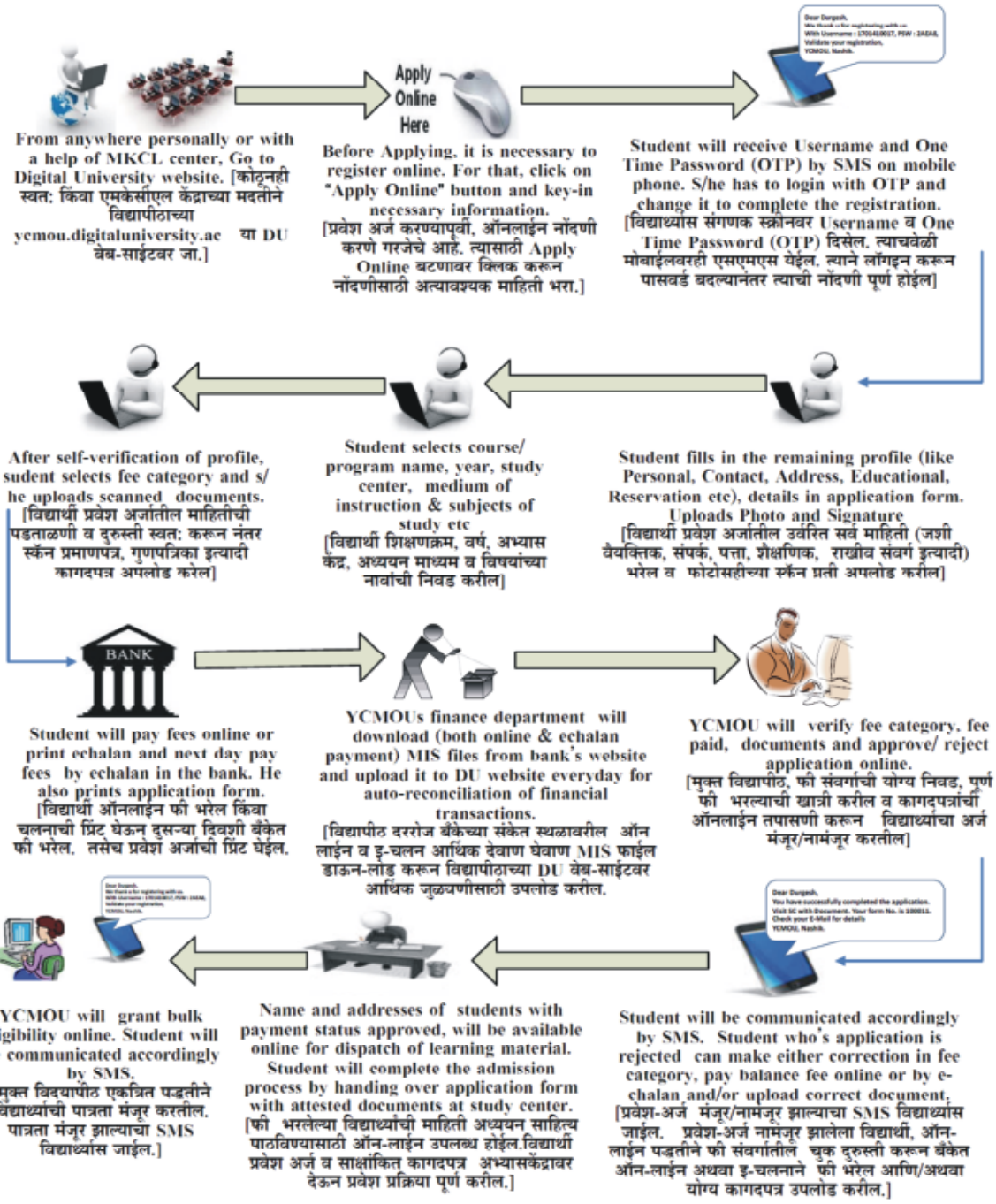
Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

ज्ञानगंगा घरोघरी

Online Admission Process Flow for Candidate not having 16 Digit P.R.N.

16 अंकी P.R.N. नसलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रिया

Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

Online Admission Process Flow for Candidate who already have 16 Digit P.R.N.
ज्या विद्यार्थ्यांकडे 16 अंकी PRN आहे त्या विद्यार्थ्यांसाठी ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रिया

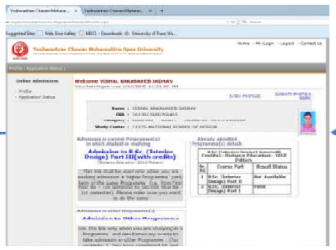
From anywhere personally or with a help of MKCL center, Go to Digital University website. [कोठूनही स्वत: किंवा एमकेसीएल केंद्राच्या मदतीने विद्यापीठाच्या ycmou.digitaluniversity.ac या DU वेब-साईटवर जा.]

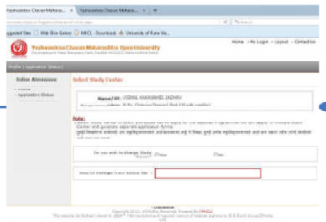
For Admission to second/third year, Click on "Online Application AY2015-16 for students having 16 digit PRN" link. [द्वितीय/तृतीय वर्षाला ऑनलाईन प्रवेश घेण्यासाठी, स्क्रीनवर दिसणाऱ्या 3 पैकी "Online Application AY2015-16 for students having 16 digit PRN" या लिंकवर क्लिक करा]

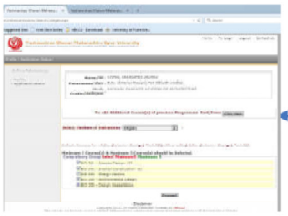
Login to your account. Use PRN as user ID and birth date as password. [PRN हा यूझर आयडी व जन्म तारीख हा पासवर्ड म्हणून वापरून लॉगइन करा.]

To apply for admission, Click on link, "Admission to Second/Third year". [द्वितीय/तृतीय वर्षाला ऑनलाईन प्रवेश घेण्यासाठी, संगणक स्क्रीन admission to Second/Third year या लिंकवर क्लिक करा.]

Student can change & select study center of choice, if S/he desires. [प्रस्तुत स्क्रीन वापरून, इच्छा असल्यास, विद्यार्थी सध्याचे अभ्यास केंद्र बदलू शकतो.]

Select medium of instruction and subjects [अध्ययनाच्या भाषेची व विषयांची निवड येथे करा.]

Select fee category and fee details [फी संबंधी योग्य पर्याय व तपशिलाची निवड येथे करा.]

Select payment mode (online or echalan) [फी बँकेत भरण्याच्या पर्यायाची (डेबिट क्रेडीट कार्ड द्वारे ऑन-लाईन वा इ-चलनाने) निवड येथे करा.]

Pay admission fees online or Print eChalan and Pay Fees in bank next day. Print admission form. [ऑन-लाईन पद्धतीने अथवा चलनाची प्रिंट घेऊन बँकेत दुसऱ्या दिवशी फी भरा. प्रवेश अर्जाची प्रिंट घ्या.]

Everyday YCMOUs finance department will download (both online & echalan payment) MIS file from bank's website and upload it to DU website for auto-reconciliation of financial transactions. [विद्यापीठ दररोज बँकेच्या वेब-साईटवरील ऑनलाईन व इ-चलन आर्थिक देवाण घेवाण MIS फाईल डाऊन-लोड करून DU वेब-साईटवर आर्थिक जुळवणीसाठी उपलोड करील.

YCMOU will verify fee category, fee paid, documents and approve/reject application online. [मुक्त विदयापीठ, फी संवर्गाची योग्य निवड, पूर्ण फी भरल्याची खात्री करील व कागदपत्रांची ऑनलाईन तपासणी करून विद्यार्थ्याचा अर्ज मंजूर/नामंजूर करतील.]

Student will be communicated accordingly by SMS. Student who's application is rejected can make correction either in fee category, pay balance fee online or by e-chalan and/or upload correct document. [प्रवेश-अर्ज मंजूर/नामंजूर झाल्याचा SMS विद्यार्थ्यास जाईल. प्रवेश-अर्ज नामंजूर झालेला विद्यार्थी, ऑन-लाईन पद्धतीने फी संवर्गातील चूक दुरुस्ती करून बँकेत ऑन-लाईन अथवा इ-चलनाने फी भरेल आणि/अथवा योग्य कागदपत्र उपलोड करील.]

Student will get SMS when admission process is completed. S/he will submit application form with echalan copy to study center. Name and addresses of students with payment status approved, will be available online for dispatch of learning material. [प्रवेश-प्रक्रिया पूर्ण झाल्यावर विद्यार्थ्यास SMS येईल. विद्यार्थी इ-चलनासह प्रवेश अर्ज अभ्यासकेंद्रावर देईल. फी भरल्याची खात्री झालेल्या विद्यार्थ्यांची माहिती अध्ययन साहित्य पाठविण्यासाठी ऑन-लाईन उपलब्ध होईल.]

परिशिष्ट २ : उमेदवार / अध्ययनार्थी करारनामा

उमेदवार / अध्ययनार्थी करारनामा

हा करार अध्ययनार्थी किंवा उमेदवार आणि यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ (यचममुवि) यांच्यामध्ये, अध्ययनार्थी / उमेदवार याने 'Accept' ह्या बटनावर क्लिक केल्यामुळे आपोआप अस्तित्वात आलेला आणि दोन्ही पक्षांना मान्य, कबूल आणि वैध असलेला मानण्यात येईल.

या करारनाम्यात 'उमेदवार' या संज्ञेचा वापर अशा व्यक्तींसाठी करण्यात आला आहे की जो यचममुविमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या शिक्षणक्रमात प्रवेश घेऊ इच्छितो आणि 'अध्ययनार्थी ' या संज्ञेचा वापर अशा व्यक्तींसाठी करण्यात आलेला आहे, ज्या व्यक्तीने यचममुविमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या शिक्षणक्रमास विहित पद्धतीचा अवलंब करून प्रवेश घेतला आहे.

उमेदवार असे मान्य व कबूल करितो की,

१) त्याने माहितीपुस्तिका तसेच संगणक पडद्यावर उपलब्ध असलेल्या मजकुराचा, माहितीचा, सूचनांचा व्यवस्थित पद्धतीने अभ्यास केला आहे आणि त्यानुसार योग्य त्या कृती केल्या आहेत.

२) त्याने ही खात्री करून घेतलेली आहे की, त्याने निवडलेल्या शिक्षणक्रमास तो पात्र आहे आणि जर तो माहितीपुस्तिका आणि / किंवा संगणक पडद्यावर उपलब्ध माहितीप्रमाणे अपात्र ठरत असेल तर त्याचा प्रवेश ताबडतोब रद्द करण्यात येईल आणि त्याने विद्यापीठात भरलेले शुल्क त्यास आंशिक किंवा पूर्ण स्वरूपात परत मिळणार नाही.

३) त्याने त्यास अध्ययन साहित्य (पुस्तके) कोणत्या स्वरूपात (छापील पुस्तके, इ–बुक, मोबाईल ॲप, दृकश्राव्य फिती, ध्वनिफिती सीडीवर किंवा इंटरनेटवर उपलब्ध असलेला मजकूर) उपलब्ध होणार आहे याची माहिती माहितीपुस्तिकेच्या संबंधित भागातून मिळविली आहे. आणि सदर स्वरूपात अध्ययन साहित्य उपलब्ध होणार आहे याबाबत त्याचे कोणतेही आक्षेप नाहीत आणि तो यापुढे कधीही अध्ययन साहित्य माहितीपुस्तिकेत दिलेल्या स्वरूपापेक्षा वेगळ्या स्वरूपात मिळण्याची मागणी करणार नाही.

४) तो यचममुवि संदर्भातील कोणतीही तक्रार किंवा इतर कोणतेही निवेदन त्यास सादर करावयाचे असल्यास अशी तक्रार किंवा निवेदन तो यचममुविमार्फत उपलब्ध असलेल्या संगणकीय प्रणालीचा (युजर आयडीचा) वापर करून करेल. अशी तक्रार किंवा निवेदन तो तक्रार किंवा निवेदनाचे उद्‌भवणाऱ्या कारणांच्या दिनांकाच्या तीस दिवसांच्या आत संगणकीय प्रणालीचा वापर करूनच करेल.

५) त्यास हे मान्य व कबूल आहे की, विद्यापीठाला शिक्षणक्रम राबविण्याच्या नियमांमध्ये, धोरणांमध्ये, अध्ययन साहित्यामध्ये, पाठ्यचक्रमात बदल करण्याचा अधिकार आहे आणि अशा नियमांमधील धोरणांमधील, अध्ययन साहित्यामधील, पाठ्यक्रमामधील बदल त्यास बंधनकारक असतील आणि याबाबत त्याची कोणतीही तक्रार असणार नाही.

६) तो शिक्षणक्रमाच्या कालावधीमध्ये विद्यापीठात नोंदविलेल्या त्याच्या भ्रमणध्वनी क्रमांकात बदल करणार नाही.

७) त्यास हे मान्य व कबूल आहे की, त्याने नोंदणीच्या वेळेस विद्यापीठात सादर केलेल्या माहितीत बदल करणे (फोटोग्राफ, भ्रमणध्वनी क्रमांक, जन्मतारीख, पत्ता, इत्यादीसाठी) योग्य ते शुल्क आकारण्याचे अधिकार विद्यापीठाने राखून ठेवले आहेत.

८) त्यास हे मान्य व कबूल आहे की, जर विद्यापीठास शासनाकडून (शिष्यवृत्ती विद्यार्थ्यांसंदर्भात) त्याचे शुल्क प्राप्त झाले नाही तर अशा अध्ययनार्थ्यांना परीक्षा देण्यास मज्जाव करण्यात येईल आणि जर परीक्षा दिलेली असेल तर त्याचा निकाल तेव्हापर्यंत राखून ठेवण्यात येईल जेव्हापर्यंत त्याचे शुल्क विद्यापीठास प्राप्त होत नाही.

९) त्यास याचीही कल्पना आहे की, त्याच्याकडून कोणतीही असत्य, अपुरी माहिती दिली गेल्यास त्याचा प्रवेश रद्द करण्यात येईल आणि जर त्यास पदवी किंवा पदविका निर्गमित करण्यात आलेल्या असतील तर अशा प्रकारे असत्य, अपूर्ण माहिती मिळाल्याचे सिद्ध झाल्यानंतर त्याची पदवी, पदविका रद्दबातल करण्यात येईल.

१०) तो विद्यापीठाचे संकेतस्थळ (ycmou.digitaluniversity.ac. OR ycmou.ac.in) येथे नियमितपणे भेट देईल आणि तेथे देण्यात आलेल्या शैक्षणिक किंवा प्रशासकीय स्वरूपाच्या सूचनांचे (उदाहरणार्थ, परीक्षा हॉलतिकीट डाऊनलोड करणे आणि त्याची छपाई करणे) काटेकोरपणे पालन करेल.

११) तो विद्यापीठाच्या शिक्षणक्रमाचा अभ्यास अपेक्षित असलेल्या परिश्रम, शिस्त, प्रामाणिकपणे करेल. तसेच आपले वर्तन विद्यापीठाचा सुयोग्य अध्ययनार्थ्याप्रमाणे करेल आणि अशी कोणतीही कृती करणार नाही की जी विद्यापीठाच्या अध्ययनार्थ्यास शोभणार नाही.

परिशिष्ट २ : Candidate/Student Agreement at the time of Admission

Candidate/Student Agreement at the time of Admission

This is an agreement between the student or candidate and the YCMOU which is entered into by virtue of the candidate for admission clicking on "ACCEPT" button on the online admission portal at the time of admission to a program using online admission process.

In this agreement the term "candidate" is used to mean the person who proposes to take admission to a program in YCMOU and the term "student" is used to mean a person who has been admitted to a program of the YCMOU after fulfilling all the conditions thereof.

The candidate undertakes that -

1. He has gone through the prospectus and the on-screen narrations or directions and has sincerely responded to the on-screen directions.
2. He has ensured that he is eligible to the program to which he proposes to take admission and that if it is found otherwise, (that is, if he is found not to be fulfilling the conditions of the eligibility at any time as per the rules mentioned in the prospectus or the on-line narrations) his admission will be summarily cancelled and the fees paid to the university will not be refunded in part or in full.
3. The information about the medium/mode of delivery of the Study Material (for example printed books, e-books, mobile app, audio/video material available on internet or through CD/DVD, etc) has been duly studied by me in the relevant pages of the prospectus and I have no objection to the said mode of delivery. He shall not make any demands on the methods or medium of delivery other than that mentioned in the prospectus.
4. He shall make any representations to the YCMOU by logging on as a student in respect of any activities of grievances within a period of thirty days from the date of cause of the grievances or by an email to the university at the designated e-mail address.
5. He understands that the University reserves right to make changes in the rules or syllabi or learning material or any other policy matter as a matter of urgency and that such changes in the rules, syllabi or policy matters shall be binding and applicable on him and that he shall not make objections to such changes.
6. He shall not change his mobile number as registered with the University during the time of admission to the program.
7. He understands that the University shall levy charges on changes in profiles of the student, including the photograph, mobile number, date of birth, etc.
8. He understands that in case the University does not receive the fees from the Government (in case of Scholarship or Free-ship candidates), the student may be barred from taking examinations and his results shall not be declared till such time that the fees have been received.
9. He understands that any incorrect or incomplete information given by him is liable to cancellation of his admission or withdrawal of degree or diploma awarded to him as and when the university gets to know of such supply of incomplete or incorrect information.
10. He shall visit the University's website (ycmou.digitaluniversity.ac and ycmou.ac.in) regularly and undertake necessary steps for academic and administrative purposes as expected from him including downloading of the examination hall ticket and printing the same.
11. He shall undertake the studies of the academic program with necessary industry, discipline and honesty and conduct himself with due dignity and shall do nothing which is unbecoming of a student of the YCMOU.

परिशिष्ट ३ : गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य योजना नियमावली

१. **नाव :** या योजनेचे नाव गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य योजना असे राहील.

२. **व्याप्ती :**

२.१ सदरची गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य योजना यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाच्या एका वर्षापेक्षा अधिक कालावधीच्या सर्व शिक्षणक्रमांच्या अध्ययनार्थ्यांना लागू राहील.

२.२ अंध, अपंग, मूकबधिर, कर्णबधिर अध्ययनार्थ्यांसाठी संपूर्ण फी, मार्कांची सवलत व्यवस्थापन मंडळाने घेतलेल्या निर्णयान्वये देय राहील.

२.३ आर्थिक दुर्बल घटकातील अध्ययनार्थ्यांसाठी सदर योजना लागू असेल.

३. **पात्रतेचे निकष :**

३.१ गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य योजनेचा लाभ मिळण्यासाठी कुटुंबाच्या वार्षिक उत्पन्नाची कमाल मर्यादा रु. १,००,०००/– राहील.

३.२ तहसिलदाराचे मूळ उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र मागील वित्तीय वर्षाचे असावे.

३.३ सदर योजनेचा लाभ देताना संबंधित अध्ययनार्थी मागील शैक्षणिक वर्षाच्या अंतिम परीक्षेत उत्तीर्ण असणे आवश्यक राहील.

३.४ गरीब अध्ययनार्थी सहाय्य योजनेसाठी अध्ययनार्थ्याने मागील वर्षी योजनेचा लाभ घेतला असेल तर सदर अध्ययनार्थी सर्व विषयांत उत्तीर्ण असणे आवश्यक आहे.

३.५ सदर योजनेसाठी पात्र ठरलेल्या अध्ययनार्थ्याने त्याला ज्या शैक्षणिक वर्षासाठी योजनेचा लाभ मंजूर करण्यात आला तो अभ्यासक्रम त्याने / तिने यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाच्या मान्यताप्राप्त अध्ययन सहाय्यता केंद्रातून पूर्ण करणे आवश्यक आहे. अभ्यासक्रमाचे वर्ष पूर्ण होण्यापूर्वी संबंधित अध्ययनार्थ्याचा प्रवेश कोणत्याही कारणास्तव रद्द झाल्यास विद्यापीठाने प्रदान केलेली रक्कम व प्रमाणपत्र विद्यापीठास परत करण्याची जबाबदारी संबंधित अध्ययनार्थी, अध्ययन सहाय्यता केंद्र व विभागीय केंद्र यांची राहील.

३.६ राज्य शासन / केंद्र शासन यांच्याकडे शिष्यवृत्ती मिळण्यासाठी अर्ज केलेल्या अध्ययनार्थ्यांना सदर योजनेचा लाभ देय नाही.

३.७ रु. ३,०००/– पेक्षा कमी फी असलेल्या शिक्षणक्रमाकरिता ही योजना लागू नाही.

४. **योजनेची गुणांची निकष पद्धत :**

४.१	अध्ययनार्थी शहरी भागातील असल्यास	१ गुण
४.२	अध्ययनार्थी ग्रामीण भागातील असल्यास	२ गुण
४.३	अध्ययनार्थी अतिदुर्गम भागातील असल्यास	३ गुण
४.४	प्रकल्पग्रस्त असल्यास	२ गुण
४.५	खेळाडू असल्यास (विभागीय / राज्य पातळी)	४ गुण
४.६	उत्पन्न मर्यादा रु. ३५०००/– पर्यंत	३ गुण
४.७	उत्पन्न मर्यादा रु. ७००००/– पर्यंत	२ गुण
४.८	उत्पन्न मर्यादा रु. १,००,०००/– पर्यंत	१ गुण

५. **अनुज्ञेय रक्कम :** अनुज्ञेय रक्कम या योजनेसाठी निश्चित केलेल्या निकषांनुसार प्राप्त गुणांच्या आधारे व शिक्षणक्रम पातळीनिहाय ठरविलेल्या रकमेच्या आधारे निश्चित केली जाईल.

५.१ पदविका शिक्षणक्रम : रु. ३,०००/– किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम

५.२ पदवी शिक्षणक्रम : रु. ५,०००/– किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम

५.३ पोस्ट ग्रॅज्युएट डिप्लोमा शिक्षणक्रम : रु. ५,०००/– किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम

५.४ पदव्युत्तर पदवी शिक्षणक्रम : रु. ७,०००/– किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम

५.५ गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य निधी योजनेकरिता अर्थसंकल्पातील अंदाजपत्रकीय तरतूद आरक्षण विभागातर्फे त्या–त्या शैक्षणिक वर्षात करण्यात येईल.

५.६ अनुज्ञेय रक्कम उदाहरण दाखल तक्ता :

अ.क्र.	*किमान गुण*	*अनुज्ञेय रकमेचे प्रमाण %*	*डिप्लोमा*	*पदवी / पोस्ट ग्रॅज्युएट डिप्लोमा*	*पोस्ट ग्रॅज्युएट डिग्री*
			रु. ३०००/–	रु. ५०००/–	रू. ७०००/–
१	०२	३०	रु. ९००	रु. १५००	२१००
२	३ ते ५	५०	रु. १५००	रु. २५००	३५००
३	६ च्या पुढे	१००	रु. ३०००	रु. ५०००	७०००

६ गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य योजनेअंतर्गत मदत मिळण्यासाठी अर्ज सादर करण्याची पद्धत :

६.१ गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य निधी योजनेचा विहित नमुन्यातील अर्ज व आवश्यक सहपत्रे जोडून अध्ययन सहाय्यता केंद्राकडे दिलेल्या मुदतीत सादर करणे आवश्यक राहील.

६.२ अध्ययनार्थ्याने सादर केलेल्या विहित नमुन्यातील अर्जावर अध्ययन सहाय्यता केंद्र प्रमुख / संयोजक यांचा सही व शिक्का असणे बंधनकारक राहील.

६.३ अर्जातील प्रतिज्ञापत्रावर अध्ययनार्थ्यांची सही व राष्ट्रीयीकृत बँकेचा तपशील म्हणजे बँकेचे नाव, शाखा, खाते क्रमांक, आय एफ एस सी (IFSC) कोड या बाबी नोंदवणे आवश्यक आहे.

६.४ मागील वर्षी सदर योजनेचा लाभ घेणाऱ्या अध्ययनार्थ्यांनी मागील वर्षीच्या गुणपत्रिकेची झेरॉक्स प्रत जोडली आहे काय? ते मागील वर्षाच्या परीक्षेत उत्तीर्ण आहेत का? हे अध्ययन सहाय्यता केंद्र प्रमुखांनी पहावे.

६.५ अध्ययन सहाय्यता केंद्रप्रमुखांनी अध्ययनार्थ्यांकडून अर्ज निर्धारित मुदतीत भरून घेऊन विभागीय केंद्रांकडे सादर करावेत.

६.६ अध्ययन सहाय्यता केंद्राने विभागीय केंद्राकडे सादर केलेल्या अर्जाची छाननी वरील निकषांच्या आधारे विभागीय केंद्राने करावी. तसेच विद्यापीठाने दिलेल्या विहित नमुन्यातील माहिती Excel Sheet मध्ये Hard Copy/ Soft Copy तयार करावी.

६.७ शैक्षणिक वर्ष २०१४–१५ मध्ये प्रवेश घेतलेल्या अध्ययनार्थ्यांना पूर्वीच्याच नियमाप्रमाणे गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य प्रदान करण्यात येईल.

६.८ शैक्षणिक वर्ष २०१५–१६ पासून प्रवेश घेतलेल्या अध्ययनार्थ्यांना नवीन नियमांच्या आधारे गरीब अध्ययनार्थी साहाय्य योजनेची रक्कम प्रदान करण्यात येईल.

६.९ प्रत्येक शैक्षणिक वर्षात दिनांक १५ ऑक्टोबरपर्यंत अध्ययन सहाय्यता केंद्रांनी गरीब अध्ययनार्थी सहाय्य योजनेचे अर्ज जमा करावेत व विभागीय केंद्रांनी दिनांक १५ नोव्हेंबरपर्यंत सदरचे अर्ज व तक्त्यातील माहिती उपकुलसचिव, आरक्षण कक्ष यांच्याकडे सादर करावी.

६.१० पात्र अध्ययनार्थ्यांना सदर योजनेचा लाभ मंजूर केल्याबाबतची अंतिम यादी जानेवारीमध्ये विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर जाहीर केली जाईल.

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग
बहादुरशाह जाफर मार्ग
नई दिल्ली–११० ००२
UNIVERSITY GRANTS COMMISSION
BAHADURSHAH ZAFAR MARG
NEW DELHI-110002

F1-52/2000(CPP-II) 5 MAY 2004

The Registrar / Director
Of all the Indian Universities
(Deemed, State, Central Universities /
Institutions of National importance)

Subject : Recognition of Degrees awarded by Open Universities.

Sir/Madam,

There are a number of open Universities in the country offering various degrees/diploma through the mode of non-formal education. **The Open Universities have been established in the country by an Act of Parliament or State Legislature in accordance with the provisions contained in Section 2(f) of University Grants Commission Act, 1956. These universities are, therefore, empowered to award degrees in terms of Section 22(1) of the UGC Act, 1956.**

A circular was earlier issued vide UGC letter N.F.1-8/92(CPP) dated February, 1992 mentioning that the Certificate, Diplomas and Degrees awarded by Indira Gandhi National Open University are to be treated equivalent to the corresponding awards of the Universities in the country.

Attention is further invited to UGC circular No.F1-25/93(CPP-II) dated 28th July, 1993 (copy enclosed) for recognition of degrees and diplomas as well as transfer of credit for courses successfully completed by students between the two types of universities so that the mobility of students from Open University stream to traditional Universities is ensured without any difficulty.

The UGC has specified the nomenclature of degrees under Section 22(3) of the UGC Act, 1956 to ensure mandatory requirements viz. minimum essential academic inputs required for awarding such degrees. A copy of Gazette Notification regarding specification of degrees issued vide No.1-52/97(CPP-II) dated 31st January 2004 is enclosed. The details are also given in UGC Web site : www.ugc.ac.in

May, I therefore request you to treat the Degrees / Diploma / Certificates awarded by the Open Universities in conformity with the UGC notification on Specification of Degrees as equivalent to the corresponding awards of the traditional Universities in the country.

Yours faithfully

(Dr. Mrs. Pankaj Mittal)
Joint Secretary

Encl. : As Above
Copy to :

1. The Secretary, Government of India, Ministry of Human Resource Development, Department of Secondary Education and Higher Education, Shastri Bhavan, New Delhi-110001.
2. The Secretary, All Indian Council for Technical Education, I.G. Sports Complex, Indraprastha Estate, New Delhi
3. The Secretary, Association of Indian Universities (AIU), 16, Comrade Inderjit Gupta Marg, New Delhi -110002.
4. The Secretary, National Council for Teacher Education, I.G. Stadium, I. P. Estate, New Delhi-110002.
5. The Director of Distance Education Council, IGNOU Campus, Maidan Garhi, New Delhi-110068.
6. The Vice-Chancellor, Indira Gandhi National Open University, Maidan Garhi, New Delhi-110068.
7. The Vice-Chancellor, Dr. B. R. Ambedkar Open University, Road, No. 46, Jubilee Hills, Hyderabad (AP)
8. The Vice-Chancellor, Nalanda Open University, West Gandhi Maidan, Patna-800001 (Bihar)
9. The Vice-Chancellor, Dr. Babasaheb Ambedkar Open University, Shahigaug, Ahmedabad-380003 (Gujarat)
10. The Vice-Chancellor, Karnataka State Open University, Manasagangotri, Mysore-570006 (Karnataka)
11. The Vice-Chancellor, Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik-422222 (Maharashtra)
12. The Vice-Chancellor, Kota Open University, Vardhaman Mahaveer Open University, Kota-324010 (Rajasthan)
13. The Vice-Chancellor, Netaji Subhash Open University, Kolkata-700020 (West Bengal)
14. The Vice-Chancellor, Madhya Pradesh Bhoj (Open) University, Bhopal-462016 (M.P.)

(V.K. Jaiswal)
Under Secretary

परिशिष्ट ५ : G.R. of equivalency to 10th and 12th

यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक व
राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली यांची
प्रमाणपत्रे शासनसेवेसाठी समकक्ष म्हणून विचारात घेण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : आरजीडी–१५११/प्र.क्र.८९/१३,
मंत्रालय, विस्तार इमारत, मुंबई–४०००३२
दिनांक : २० मे, २०११.

वाचा

१) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक : आरजीडी–१३९८/प्र.क्र.६७/९८/१३, दिनांक १० डिसेंबर, १९९८.
२) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक : आरजीडी–१३०५/प्र.क्र.२४/२००५/१३, दिनांक १२ डिसेंबर, २००६.

शासन निर्णय :

यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक येथून प्राप्त केलेली शैक्षणिक अर्हता शासकीय सेवेतील नियुक्तीसाठी ग्राह्य धरण्याबाबत सर्वसाधारण सूचना निर्गमित करण्याचे निदेश मा. महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधीकरण, मुंबई यांनी श्री. राजेंद्र घुणकीकर विरुद्ध महाराष्ट्र शासन (मूळ अर्ज क्र. ६७०/२००८) वर दिले आहेत. त्यावर, शासनाने घेतलेल्या निर्णयानुसार यासंदर्भात खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

१. ''ज्या पदांच्या सेवाप्रवेश नियमात १० वी/१२ वी (माध्यमिक/उच्च माध्यमिक) परीक्षा उत्तीर्ण असणे अशी किमान अर्हता विहित केलेली असेल त्या बाबतीत, महाराष्ट्र राज्य शिक्षण मंडळाची माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शालांत परीक्षा उत्तीर्ण नसलेला मात्र, यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठाची पूर्व परीक्षा उत्तीर्ण होऊन पदवी परीक्षेचे प्रथम वर्ष उत्तीर्ण झालेला **वा** यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठातून पदवी धारण केलेला उमेदवार पात्र समजण्यात यावा.''

२. बृहन्मुंबईतील लिपिक–टंकलेखक पदावरील नियुक्तीसाठी विहित करण्यात आलेल्या सेवाप्रवेश नियमातील २ (इ) मध्ये ''महाराष्ट्र माध्यमिक व उच्च माध्यमिक मंडळाने नियंत्रित केलेली माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षा आणि या परीक्षेस समकक्ष घोषित केलेल्या इतर परीक्षा अंतर्भूत असल्याचे नमूद केले आहे.'' तसेच, उमेदवारांकडे महाराष्ट्र राज्यातील अधिवास प्रमाणपत्र असणेही आवश्यक आहे. राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्थान, नवी दिल्ली या विद्यालयाची माध्यमिक शालांत परीक्षा उत्तीर्ण केलेल्या एका उमेदवाराने महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकारणाकडे दाखल केलेल्या प्रकरणात (मूळ अर्ज क्रमांक २०४/२०१०) राज्य शासनाने लवकरात लवकर निर्णय घ्यावा, असे आदेश दिले आहेत. केंद्र शासनाने कायद्यान्वये स्थापन केलेल्या राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली (National Institution of Open Schooling, New Delhi) या विद्यालयाची माध्यमिक शालांत परीक्षा (किमान ५ विषयांसह) उत्तीर्ण केलेल्या उमेदवारांना शालेय शिक्षण विभागाने अकरावी प्रवेशासाठी पात्र ठरविले आहे. मात्र, शासन सेवेतील नियुक्तीसंदर्भात समकक्षतेबाबत कोणतेही आदेश नाहीत. केंद्रिय मनुष्यबळ विकास मंत्रालयाने सर्व राज्यांना, राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली (National Institute of Open Schooling, New Delhi) यांच्याकडून दिली जाणारी प्रमाणपत्रे उच्च शिक्षण व नोकरीसाठी (Employment) ग्राह्य (समकक्ष) धरण्याबाबत कळविले आहे. ही बाब विचारात घेऊन, राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली यांच्यामार्फत माध्यमिक शालांत परीक्षेबाबत दिलेले प्रमाणपत्र, माध्यमिक शालांत परीक्षा अशी अर्हता असलेल्या पदांवर नियुक्तीसाठी ग्राह्य धरण्याची बाब देखील शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यावर, शासनाने घेतलेल्या निर्णयानुसार यासंदर्भात खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

''राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय संस्था, नवी दिल्ली यांची (मराठी व इंग्रजीसह किमान ५ विषयांसह) शालांत परीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या व सदर प्रमाणपत्र (Secondary School Examination Certificate) धारण करणाऱ्या उमेदवारांनी, राज्य शासन सेवेमध्ये ज्या ज्या ठिकाणी माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षा उत्तीर्ण अशी अर्हता विहित केली असेल त्या त्या ठिकाणी शासन सेवेसाठी शालांत परीक्षा समकक्ष पात्रता आपोआप धारण केली आहे असे समजण्यात यावे.''

३. त्यानुसार, सर्व नियुक्ती प्राधिकारी यांनी कार्यवाही करावी. हे आदेश या आदेशाच्या दिनांकापासून तात्काळ अंमलात येतील.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०११०५२०१३५११०४००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(बा. वि. निकम)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

DISTANCE EDUCATION COUNCIL
INDIRA GANDHI NATIONAL OPEN UNIVERSITY

15983-16229

F.No.DEC/Notification/40.5.1.5/2012
Dated:01.11.2012

NOTIFICATION

Sub: Policy on pursuing two or more programmes simultaneously in various combinations - regarding.

The Distance Education Council in its 40th meeting held on 08.06.2012 has decided on the policy on pursuing two or more programmes simultaneously in various combinations. Two degree programmes cannot be allowed to be pursued simultaneously. However, a student can pursue two programmes simultaneously through distance or combination of distance and regular modes from the same or different University(ies)/ Institution(s) in various combinations, *viz.*,

1. One Degree and one Diploma/Post Graduate Diploma/Certificate
2. One Post Graduate Diploma and one Diploma/Certificate
3. One Diploma and one Certificate
4. Two Post Graduate Diplomas
5. Two Diplomas
6. Two Certificates

This is for information and adherence by all concerned.

(DIRECTOR)

To

VCs of all SOUs/ Heads of DEIs

3. The Registrar
YCMOU
Dnynagangotri, Near Gangapur Dam
Nashik-422 222,
MAHARASHTRA

Appendix - 7 : G.R. of Equivalency and Approval of State Govt. of Maharashtra for Degree's and Diploma's of Open Universities

मुक्त विद्यापीठाच्या पदव्यांना समकक्षता व शासनमान्यता

(१) अन्य विद्यापीठांच्या पदवीशी समकक्षता

मा. शिक्षण संचालक (उच्च शिक्षण) महाराष्ट्र राज्य यांच्या पत्र क्र. समक (उ. शि.)/१०९४/३२८६१/मवि–१, दि. ३० ऑक्टोबर १९९५ च्या पत्रान्वये 'केंद्रीय किंवा राज्य विधिमंडळाने अधिनियमाद्वारे भारतातील विद्यापीठाने दिलेली पदवी/पदविका आणि संसदेने अधिनियमाद्वारे इतर शैक्षणिक संस्था प्रस्तावित केलेल्या आहेत किंवा विद्यापीठ अनुदान आयोग अधिनियम (१९५६) मधील कलम क्र. ३ अन्वये मानीव विद्यापीठे घोषित केली आहेत अशांच्या बाबतीत पदवी किंवा पदविका मान्यता देण्याबाबतचे औपचारिक आदेश विद्यापीठाने काढण्याची आवश्यकता नाही'.

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ हे महाराष्ट्र राज्याच्या विधिमंडळाने अधिनियमाद्वारे (कायदा क्र. २०/१९८९) स्थापन केलेले विद्यापीठ असून त्यास विद्यापीठ अनुदान आयोगाचीही मान्यता आहे. **त्यामुळे या विद्यापीठाची पदवी इतर विद्यापीठांच्या पदवीशी समकक्ष आहे.**

(२) विद्यापीठ अनुदान आयोगाची मान्यता

विद्यापीठ अनुदान आयोग, नवी दिल्ली यांनी त्यांचे पत्र क्र. F/S-15/89 (CPP-I) दि. ८ डिसेंबर १९९२ नुसार विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या १९५६ च्या कायद्यातील कलम १२–बी अन्वये यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठास मान्यता दिली आहे.

(३) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची मान्यता

उपसचिव व परीक्षा नियंत्रक, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई यांच्या पत्र क्र. १४७७ (१७/१९९४/कक्ष) **दि. १७ फेब्रुवारी १९९४ च्या पत्रातील मान्यतेसंबंधीचा मजकूर – 'यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ हे संविधिमान्य (Statutory) असल्यामुळे आपल्या विद्यापीठाच्या पदवीधर** अध्ययनार्थ्यांकडून **आलेले अर्ज देखील इतर मान्यताप्राप्त विद्यापीठांच्या पदवीधर उमेदवारांकडून आलेल्या अर्जांप्रमाणेच आयोगाकडून विचारात घेतले जातील'**

मुक्त विद्यापीठाच्या पदवी/पदविकांना महाराष्ट्र शासन मान्यता

विद्यापीठ अनुदान आयोगाने मान्यता दिलेली विद्यापीठे

राज्य सेवेतील पदासांठी पदवी/पदविकास मान्यता

महाराष्ट्र शासन

सामान्य प्रशासन विभाग

शासन निर्णय : क्रमांक आरजीडी–१३९४/प्र.क्र. २१/९४/१३,मंत्रालय, मुंबई ४०००३२, दिनांक ८ मार्च १९९५

वाचा : (१) सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक आरजीडी–१०६१/१८९६७/११४ – जे दिनांक २१ ऑगस्ट १९६९

शासन निर्णय : महाराष्ट्र लोक सेवा आयोगाशी विचार विनिमय करून उपरोक्त दिनांक २१ ऑगस्ट १९६९ च्या आदेशाद्वारे असा निर्णय घेण्यात आला होता की, केंद्र अथवा राज्य विधिमंडळाच्या अधिनियमाद्वारे स्थापित झालेली विद्यापीठे, संसदेच्या अधिनियमाद्वारे स्थापन झालेल्या इतर शैक्षणिक संस्था, किंवा विद्यापीठ अनुदान आयोग अधिनियम, १९५६ च्या अंतर्गत भाग ३ अन्वये जाहीर झालेली मानवी विद्यापीठे यांनी प्रदान केलेल्या पदव्या / पदविका तसेच भारतीय वैद्यकीय मंडळ अधिनियम, १९५६ च्या परिशिष्टांमध्ये अंतर्भूत केलेल्या वैद्यकीय व संलग्न विषयामधील पदव्या यांना शासकीय महाविद्यालयातील अध्यापकीय पदे वगळता, **राज्यातील सेवा व पदांवरील भरतीसाठी आपोआप मान्यता प्राप्त झाली असल्याचे समजण्यात यावे.**

(२) सदर आदेशासोबत विद्यापीठ अनुदान आयोगाने मान्यता दिलेल्या वैधानिक विद्यापीठे व संस्थांची यादी जोडण्यात आली होती. आयोग मान्यताप्राप्त विद्यापीठे व संस्था यांची अद्ययावत यादी आता या आदेशासोबत जोडण्यात आली आहे. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक आरजीडी – १०६१/१८९६७/९१४/जे दिनांक २१ ऑगस्ट १९६९ मध्ये नमूद केलेल्या आणि वर परिच्छद १ मध्ये उद्धृत केलेल्या हेतूसाठी सदर सर्व विद्यापीठे/संस्था यांनी प्रदान केलेल्या पदवी/पदविकांना आपोआप मान्यता देण्यात आल्याचे समजण्यात यावे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

दा. र. राणे

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

(१) राज्यपालांचे सचिव
(२) मुख्य मंत्र्यांचे सचिव
(३) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई
(४) महालेखापाल, महाराष्ट्र–१, मुंबई
(५) महालेखापाल, महाराष्ट्र –२, मुंबई
(६) निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
(७) अभिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
(८) प्रबंधक, उच्च न्यायालय (मूळ न्याय शाखा), मुंबई
(९) प्रबंधक, उच्च न्यायालय (अपील शाखा), मुंबई
(१०) प्रबंधक, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई
(११) सर्व मंत्रालयीन शिक्षण
(१२) मंत्रालयीन विभागांच्या नियंत्रणांच्या नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख
(१३) अवर सचिव, भारत सरकार, शिक्षण मंत्रालय, नवी दिल्ली
(१४) निवड नस्ती

वाचा : महाराष्ट्र शासनाच्या उपरोक्त शासन निर्णय क्रमांक आर.जी.डी. १३९४/प्र.क्र.२१/९४/१३ मंत्रालय, मुंबई. दिनांक ८ मार्च १९९५ च्या सोबत जोडलेल्या यादीमध्ये यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक यांची अनुक्रमांक १४६ वर नोंद करण्यात आलेली आहे.

Appendix - 8 : Letter of Recognition from UGC

APPENDIX 1.1 : LETTER OF RECOGNITION FROM UGC

UNIVERSITY GRANTS COMMISSION
BAHADUR SHAH ZAFAR MARG
NEW DELHI-110002.

NO. F.5-15/89 (OPP-I) December, 1992

The Secretary
Govt. of Maharashtra
Higher and Technical
Education and Employment Deptt.
Mantralaya Annexe
Bombay- 400032

Sub : Recognition of Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, *Nashik for Central assistance under Section 12-B of the* UGC Act, 1956.

Sir,

With reference to the correspondence resting with your letter No. MOJ/ 63003 (241/92) UNI dated 11th November, 1992 on the above subject, I am to say that the University Grants Commission has agreed to declare the Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University Nashik established under Maharashtra State Act No. XX of 1989, fit to receive Central assistance for all purposes including Institutional development in terms of the rules framed under Section 12-B of the UGC Act, 1956.

The receipt of the letter may please be acknowledged.

Yours faithfully,

Sd/xxx
(I J GUPTA)
JOINT SECRETARY

Copy to: -

1. The Vice – Chancellor, Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik-422005.
2. Secretary to the Govt. of India, Ministry of Human Resource Development (Deptt. of Education) New Delhi.
3. The Registrar, Indira Gandhi National Open University, Maidan Garhi, New Delhi- 110068.
4. The Secretary, Association of Indian Universities, 16, Kotla Marg, New Delhi- 110002.
5. *Desk Officer (Meeting) / S.O.FD-III/S.O.SU-II/S.S.O.-I, Stat, U.G.C. New Delhi.*
6. All Officers /Sections, UGC New Delhi.

Sd/-
(D. D. Mehta)
SECTION OFFICER

परिशिष्ट ९ : विद्यार्थी सहायता आणि विद्यार्थी कल्याण योजना

■ अध्ययनार्थी सहायता

अल्प उत्पन्न गटातल्या हुशार अध्ययनार्थ्यांसाठी अध्ययनार्थी साहाय्य योजना विद्यापीठातर्फे राबविली जाते. त्यासाठी विद्यापीठाने १५ लाखांची तरतूद केली आहे. या योजनेखाली आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल अध्ययनार्थ्यांनी प्रवेश घेतलेल्या शिक्षणक्रमासाठी असलेल्या शुल्कात सवलत देण्यात येते. त्यासाठी विद्यापीठाने विहित नमुना विकसित केला असून योग्य पात्रताधारक विद्यार्थ्यांना प्रवेश शुल्कात सवलत देण्यात येते.

■ अध्ययनार्थी कल्याण योजना

अध्ययनार्थ्यांच्या सर्वांगीण व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी दरवर्षी क्रीडा व युवक महोत्सवांचे आयोजन करण्यात येते. तसेच अध्ययनार्थ्यांमधील संशोधन प्रवृत्तीला प्रोत्साहन देण्यासाठी आविष्कार ही संशोधनात्मक स्पर्धाही घेण्यात येत असते.

■ क्रीडा महोत्सव

विद्यापीठाच्या अध्ययनार्थ्यांना खेळाचे मैदान मिळावे म्हणून विद्यापीठाने विभागीय व विद्यापीठ पातळीवर क्रीडा स्पर्धा सुरू केल्या आहेत. यातून खेळाडूंना राज्य व राष्ट्रीय स्तरावरील क्रीडा स्पर्धेत भाग घेता येतो. मा. राज्यपालांच्या कार्यालयाकडून आयोजित केल्या जाणाऱ्या आंतरविद्यापीठीय अश्वमेध व ए. आय. यू. च्या क्रीडास्पर्धेतही खेळाडूंना भाग घेता येतो.

■ युवक महोत्सव

विद्यापीठाच्या कलावंत अध्ययनार्थ्यांना त्यांच्या कलागुणांचे प्रदर्शन करता यावे म्हणून विद्यापीठाने विभागीय व केंद्रीय स्तरावर युवक महोत्सव सुरू केला आहे. यात वक्तृत्व स्पर्धा, एकांकिका, नृत्य संगीत, गायन यांसारख्या स्पर्धा घेण्यात येतात. मा. राज्यपालांच्या कार्यालयाकडून आयोजित केल्या जाणाऱ्या इंद्रधनुष्य व ए.आय.यू. (भारतीय विद्यापीठ संघ) यांच्यातर्फे घेण्यात येणाऱ्या राष्ट्रीय युवक महोत्सवात कलावंत विद्यार्थ्यांना सहभाग घेता येतो.

■ आविष्कार

विद्यापीठ स्तरावरील अध्ययनार्थ्यांमधील संशोधन प्रवृत्तीला प्रोत्साहन देण्यासाठी मा. राज्यपाल यांच्या कार्यालयातर्फे दरवर्षी आविष्कार ही संशोधनात्मक स्पर्धा घेण्यात येते. या आंतरविद्यापीठीय संशोधन महोत्सवातही मुक्त विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांना भाग घेता येतो.

■ संवाद पत्रिका

राज्यभर पसरलेल्या मुक्त विद्यापीठाच्या अध्ययनार्थ्यांशी संपर्क साधण्यासाठी मुक्त विद्यापीठ संवादपत्रिका हे मासिक प्रकाशित केले जाते. अध्ययनार्थ्यांना उपयुक्त माहिती लेख, सूचना यांचा यात समावेश असतो. अध्ययनार्थ्यांमधील अभ्यासाची प्रेरणा व दूरशिक्षणाबाबत जागरूकता वाढविण्याचे कार्य ही पत्रिका करत असते. सदर संवाद पत्रिका वेबसाईटवर वाचण्यासाठी उपलब्ध असेल.

■ आभासी वर्ग

अध्ययनार्थ्यांना उपग्रहाच्या माध्यमातून शिक्षण घेणे शक्य व्हावे म्हणून विद्यापीठाने अहमदाबाद येथील भारत सरकारच्या भारतीय अंतरिक्ष अनुसंधान संघटन (इस्रो) या संस्थेच्या मदतीने एज्युसॅट या उपग्रह वाहिनीद्वारा (सॅटेलाईट चॅनल) दूरशिक्षणाचा प्रकल्प सुरू केला आहे. या प्रकल्पांतर्गत राज्यात एकूण ४० व्हर्च्युअल लर्निंग सेंटर कार्यान्वित केलेली आहेत. याद्वारे थेट संपर्कसत्रे घेण्यात येतात.

■ राष्ट्रीय सेवा योजना

पारंपरिक विद्यापीठांप्रमाणेच मुक्त विद्यापीठाच्या अध्ययनार्थ्यांसाठी राष्ट्रीय सेवा योजना सुरू करण्यात आली आहे.

खालील संवर्गातील विद्यार्थ्यांना शुल्कात सवलत दिली जाते.

(१) अंध, अपंग, मूक-बधिर, कर्णबधिर अध्ययनार्थी (पाहा परिशिष्ट ३)

(२) विद्यापीठातील नियमित वेतनश्रेणीत कार्यरत सेवक व त्यांचे परिवारजन (स्वतः, पत्नी/पती, दोन पेक्षा अधिक नाही इतके अवलंबून असलेले अपत्य)

(३) मागासवर्गीय (शासनाच्या नियमाच्या अधीन) अध्ययनार्थी.

वरील संवर्गातील उमेदवारांनी संपूर्ण शिक्षणक्रम शुल्क भरून प्रवेश घ्यावा. त्यानंतर विद्यापीठ / शासनाच्या नियमाप्रमाणे शुल्क सवलतीची प्रक्रिया पूर्ण करावी. विद्यापीठ / शासनाच्या नियमाप्रमाणे शुल्काचा परतावा संबंधितांना देण्यात येईल.

Admission And Examination Services

(Visitors Count - 339512)

Admission Regarding Services	विद्यार्थी प्रवेशविषयक सेवा, सेवाशुल्क आणि सेवा प्राप्त करण्यासाठी करावयाच्या प्रक्रियाबाबतच्या माहितीचे सूचनापत्र (Uploaded on 23/05/2023)	Click Here
Services Information	Student Helpline related to Admissions, Examinations and other services require for the Students	Click Here
Sr. No.	**Service Description**	**For Using this**
1	परीक्षाविषयक विविध सेवा शुल्कांचे पेमेंट ऑनलाईन पद्धतीने करण्याबाबतचे सूचनापत्र (Uploaded on 20/04/2023) (Uploaded on 03/06/2023)	Click Here
2	How to generate your ACADEMIC BANK OF CREDITS (ABC) Account of Digilocker Portal - Vedio Presentation (Uploaded on 22/10/2022)	Click Here
3	How to generate your ACADEMIC BANK OF CREDITS (ABC) Account of Digilocker Portal : PDF Presentation (Uploaded on 22/10/2022)	Click Here
4	CGPA To Percentage Equivalence calculation Formula	Click Here
5	ऑनलाईन मायग्रेशन सुविधेबाबत विद्यार्थ्यांसाठी सूचनापत्र (Uploaded on 24/09/2021) (Revised on 31/12/2022)	Click Here
6	परीक्षा विभागातील परीक्षा-युनिट १ अंतर्गत असणाऱ्या शिक्षणक्रमांची यादी (Uploaded on 06/08/2021)	Click Here
7	परीक्षा विभागातील परीक्षा-युनिट २ अंतर्गत असणाऱ्या शिक्षणक्रमांची यादी (Uploaded on 06/08/2021)	Click Here
8	परीक्षा विभागातील परीक्षा-युनिट ३ अंतर्गत असणाऱ्या शिक्षणक्रमांची यादी (Uploaded on 06/08/2021)	Click Here
9	परीक्षा विभागातील युनिटनिहाय कामकाज आणि संपर्काचा तपशील (Uploaded on 06/08/2021)	Click Here
10	महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम अंतर्गत सेवा देण्याबाबत सूचनापत्र (Uploaded on 5/4/2021)	Click Here
11	About validity of YCMOU Passing certificate (उत्तीर्णता प्रमाणपत्राच्या वैधतेबाबत) (Uploaded on 09/01/2021)	Click Here
12	खालील Services साठी सुधारीत दरपत्रक	Click Here
13	**Examination / Result - Grievances** (परीक्षा / निकाल - तक्रारी)	**Click Here**
14	**MIGRATION**	**Click Here**
15	**TRANSCRIPT**	**Click Here**
16	**VERIFICATION OF MARKS**	**Click Here**
17	**SCAN COPY OF ANSWER BOOK**	**Click Here**
18	**REVALUATION OF ANSWER BOOK**	**Click Here**
18	**DOCUMENT VERIFICATION**	**Click Here**